

Јелена Гуро

ШУМСКЕ МИСЛИ¹

(Рубрика Тајни врт замишљена је као имагинарна едиција несавремене књижевности. У њој ће се објављивати како целовита дела мањег обима, тако и репрезентативни избори из дела писаца и списатељица старијих епоха, који су до сада мало или нимало превођени код нас, а који у европском и светском контексту, а нарочито у својим националним књижевностима заузимају значајно место. – М. Ч.)

Елеонора (Јелена) Хенриховна Гуро родила се 1877. године у Санкт Петербургу, као најмлађа од три сестре. Њен деда са очеве стране, маркиз Де Мерикур, емигрирао је из Француске у Русију након 1793. године. Деда са мајчине стране, Борис Михајлович Чистјаков, био је педагог, писац и издавач часописа за децу.

Јелена рано започиње ликовно образовање, ступивши у школу цртања у својој тринаестој години. Ту упознаје Михаила Васиљевича Матјушина, композитора, музичара и теоретичара уметности, који јој је био одани партнер и сарадник до краја живота. Заједнички се усавршавају у атељеу Јана Ционглинског, да би 1905. године постали чланови сликарског студија Леона Бакста и Мстислава Добужинског. Године 1909. Јелена Гуро и Михаил Матјушин оснивају друштво „Савез омладине“, на чијој првој изложби учествује двадесетак уметника, међу којима и Михаил Ларионов, Наталија Гончарова, Павел Филонов. Паралелно се одвијала и сарадња са руским кубофутуристима, који су маштали о рушењу старих канона у уметности и друштву (браћа Бурљук, Владимир Мајаковски, Велимир Хлебников, Василије Каменски, Алексеј Кручених, Казимир Маљевич, Олга Розанова). Резултат ове сарадње био је зборник *Сагак судей* (*Рибњак судија*) из 1910. године, у коме је била заступљена и лирика Јелене Гуро, уз изражену искреност и аналитичност.

Прва књига Јелене Гуро *Шарманка* (*Верин*) излази из штампе 1909. године. У њу су укључене драмске, поетске и прозне фантазије, у намери да се изрази неизрециво, да се оживе призори који још нису добили чврст језички израз. Први пут се појављује лик митског, никада рођеног или пак рано преминулог сина, што ће бити лајтмотив целокупног стваралаштва Јелене Гуро, у присном додиру са мотивима песничке душе и њеног узвишеног витешког кода.

Друга збирка Јелене Гуро *Осенний сон* (*Јесењи сан*), објављена 1912. године, развија и варира омиљене мотиве њене поезије, обogaћене сопственим илустрацијама уметнице. Михаил Матјушин специјално за ту књигу компонује виолинску свиту, посвећену измаштаном сину Јелене Хенриховне.

Последња, посмртно објављена збирка 1914. године *Небесные верблюда* (*Небеска деца камиља*) наставља започети програм, уз интензивирање музикалности, колорита и спонтаности израза. Атмосфера ове књиге подсећа по својој архитектоници на поему „Зангези“ Велимира Хлебњикова.

Спој прозе, поезије, ликовности и музике био је јединствена и новаторска појава за прву деценију двадесетог века. Стил Јелене Гуро, који на моменте подсећа на народну усмену лири-

¹ Елена Генриховна Гуро, *Небесные Верблюжѣа*. Избранное Спб.: Лимбус-Пресс, 2001.

ку, са филозофским и мистичким подтекстом, веома су ценили симболисти. Неки критичари уочавају повезаност њене градске теме са раним песмама Мајаковског и прозом Василија Каменског, док ће њене пантеистичке прозне минијатуре имати својеврсног настављача у потоњем опусу Михаила Пришвина.

Вртоглави стваралачки узлет Јелене Гуро прекинула је изненадна смрт од леукемије, 1913. године. Имала је свега 35 година.

Из књиге *Верџл* (1909)

ВЕРГЛ²

Одједном помислих: ако преврнем
столице и диване наглавце
изврнем сат...
Настао би час новог доба
откриле се земље
и ту у соби скривен крај
крупка ствари
изгубљен у јучерашњем злом дану
у дневном реду
и он би био ту у соби
одједном поверовах у то
и да се ничег не треба бојати
већ треба тражити тајни миг.

У ПАРКУ

Плавичасти споменак испилио се из самог неба. Из хладовите траве – бели ђурђе-вак. Из грча пролећне зоре – љубичасти шумарак; зато је тако млад, безмало мокар од дажда. Тако се данас излегло и ружичасто јутро из црних јела.

Из земље једрају зелене рогате травке, помаљају се изданци још сасвим земљани, беличасти, са прилепљеним грудвицама песка.

² Радећи на избору из опуса Јелене Гуро, одустали смо од превођења три песме („Вергл“, „Финска мелодија“ и „Град“) које су дуго времена биле и једини преведени текстови Јелене Гуро на српски језик. Објављене су у оквиру антологије *Модерна руска поезија*, коју су приредиле Нана Богдановић и Милица Николић, Нолит, Београд, 1961 (1975). Одајући почаст преводилачком домету Олге Влатковић, који остаје еталон за све будуће преводе поезије Јелене Гуро, своју интервенцију смо свели на уметање нашег (курзивом обележеног) превода накнадно реконструисаних делова оригинала. За ову прилику упућујемо и на приказ наведене антологије под насловом „Матушка Јелена Гуро“ Милосава Буце Мирковића, објављен 1961. у новосадским *Пољима* (доступан на: <https://polja.rs/wp-content/uploads/2016/06/selection10-5.pdf>). (Прим. ђев.)

Свуд наоколо јеле и летњиковци. Летњиковци, влажни од пролећне воде, миришу на асуре, на четинарске иглице и мачке.

У летњиковцима је целе зиме живео ветар. Окна су тако дуго проветравала безљудност, да се и сада отуд чује фијук ветра и грлени гласови јела. Понекад кроз њих промичу магличаста шумолика лица, растегљивих израза. Целе зиме их овде нико није распашивао.

Летњиковце засад настанују мишеви хитрих репића. Прошлогодишња лопта за крикет смеши се сунцу својим похабаним боком.

И мачак је намерио да се скраси у летњиковцу, али се уплашио да не повуче влагу; и њему је познато да су даче влажњикаве. Намерио је да данас малчице лови, али је дан испао тако драг, мек и топао, да се предомислио, па је спустио свој ватасти стомак на подвијене шапе и оњушио балконски стуб, као да је само зато и дошао. Од тоглог миља, теме и врат животиње замирисаше на мокро перје.

А доле... Дуж решеткасте оgrade возиле су се даме веселим жутим и црвеним колесима, облепљеним влажним песком. У корсетима, очешљане на грчки начин, са рукавицама до лаката.

Црвени и жути, у знаку пролећа, вртили су се точкови.

А ја сам била тако радосна да сам пришла дамама и, желећи да са њима поделим своје богатство, учтиво им предложила да их подучим писању стихова. То и јесте најсвојственије пролећу. А оне су се баш ради пролећног свега и извезле ван града.

Стихови? Сапфо! Ах, то ће зацело бити занимљиво, па још у грчком маниру.

– Заправо, сасвим једноставно! Узмите грумен црнице, размутите га у кишници из бурета или јарка, и настаће чудесни стихови. Ако хоћете да осетите праву дивоту, наклоните се до саме земље и загледајте се у њу, отоплелу, и све ће се догодити само од себе.

Узгред буди речено, девојчице из скрајнутог летњиковца дале су ми и други савет: уместо воде може да се користи и пљувачка, и сигурно ће све исто испасти добро. Бурад за кишницу, мачак и јелке знају понешто о томе, они су данас овде срели Песника. Положио је дланове на земљу. Вода из бурета струјала му је низ пригнуто лице – пегицу пролећне зоре међ јелама; у мрљама тамних власи затитраше водени кругови, а за њима је зазорило чело. Заценили се од смеха бели мехурићи, заплесали раздрагано, као да их подбада кишица.

Неки су му видели погнута леђа, док је у скоковима нестајао у честару. Круниле су се јелове иглице. У косу су му са брега падале гусенице, зелене, попут младих листова. Бодљикави прсти огрозда кидали су му одећу.

Шикаре су виркале испод јела; на влажном тлу лежали су љубичасти парчићи неба, а из канала је мирисала пролећна вода.

Потом је одмаглио на свом двоточкашу. Пожуривао га је озебли вечерњи лахор.

А испод вечерње румени нахрупила је тама, са мирисом црнице, цвећа и воде. Погнула је ка земљи широко плишано лице и шапорила. Машући ноћним крилима.

„УПЛАШЕН ГОВОРИО ЈЕ ЧОВЕК...”

Уплашен говорио је човек:
„Остадох сасвим сам, и јадан!”

Над кровом где топио се снег,
Шестарила су чавки јата.

МЕСЕЧИНАСТА

Над кровом – шупљина луне,
олуци тихо самују...
У лепом усрђу луда
Понуди луни усне пуне.
Подсмеваху се људи
Шиљатој капи луне!
„Прапорци звече на луди!”

Иде време, мирују минути
Прапорци звече на луди...
Циличу тако гласно!
Луна на тавану сија.
Мачке ће све да одвија.

Неко залутао без спаса
Валсира пред зрцалом окана
Отуда му намигује празнина.
Ха-ха-ха чује се кикот стакала...
Кровови нуде преноћиште
Баш као и тргови града!
Уличној реклами фењер се смеши
И кљусету таљигаша.

ДЕЧЈЕ ЈУТРО

Расцветали се испод прозора пахуљасти маслаци. Отворио се жути љутић, наступило је јутро. Блиставе чашице прекриле су пољаницу. Набрали смо их, жуте и још неке плаве, и поставили сто за чај. По столу је скакутао сунчани зечић.

Отпочела је битка с тамом јелика: требало је освојити бели жбан. Баш тада су букнуле на стелажи печурке-сјајнице, дрвенасте, као лакиране, с црвеним шеширићима. Видевши то, жуте плетене столице заиграше по соби.

А ми се дадосмо у трк. Хтедосмо да уловимо жуто сунчано перце и да га ставимо на јелову полицу. Јурили смо га, јурили, али узалуд. Натрчасмо се по сунчаним окнима до доручка.

А с јелове поличице ронила је сузе радоснице смола.

НЕИЗРЕЧЕНО

Попут жутог осмејка. Неочекивано, јутрос на стазу легао жути листић. Као да је неко светлокос затрептао.

Чекај, неко се примиче. По мркој маховини расули се жути триангли. Као да корача стазом – а нема га. Одозго пљуште азурни стаклићи, светлозелени. Усковитлао се ваздух, постао зимогрољив.

Као да неко усхићен и видовит жмири кроз трепавице. Као да предстоји сусрет. Дојездиће овамо чудесна, далека, блажена земља-недођија. Допремиће је фијакер с кожним кровом, уз једва чујно шкрипутање песка. Ноге-точкови једва чујно поскакују и плове изнад земље.

С висина лије азурна срча, зелена срма. Расипају зраке зреле сламчице крај степе-ништа.

Зазвечала стаклена балконска врата.

Окна постала провидна, жалузине се разредиле. Али све то није данас – већ сутра. Причекај!

ВЕГЕТАРИЈАНСКИ САН

То беше сан.

Јутро. Танке разговетне гране висе са бреза, попут нежних стварчица. Направљених помно, с љубављу. Танани алов седефних очица над земљом.

Испошћени старац обучен у нешто са дечјим оковратником пажљиво чита књигу на балкону. Сасвим тихо и дуго, тако да му је ћебе склизнуло с плећа на колена. Тих,

усредсређен, јесењи. Провидно мрешкање насрће на њега и – повлачи се. Као да зрачи: између осмехивања и озарења.

Докотрљава се некаква сребрна грудва, умиљавајући му се око ногу, трепћући сребрним трепавицама.

Око испошћеног старца зелене се, смејуље нежне маховинасте трепље. Простиру се глатке, светле подне даске, са натруњеним јеловим иглицама. Жути зечић из чаше с чајем доспева на зид; скакуће, смеје се и пада у ликову корпицу крај зида. Постаје ружичаст.

Поглед кротких плавих очица. Неко је настругао светле струготине, склупчане на даскама као кудраво руно.

А изнад свега, бледо до блажене празнине, налик поузданом, послушном језеру – нежно сија јесење небо. У њему – безобално, лако и безгрешно плови земља...

Творачко снарење. Радост створеног.

КУЋНИ ДУХОВИ

На велику кућу стушtile се кишне седмице. Снажан пљусак обрушио се на кров. Огромне јелке су разговарале, али због шума обилне воде, неразговорно. Окно смочнице блештало је попут подводног смарагда. Дугачко, као плетена чарапа, теглило се поподне.

Изађоше из зидова Кућни духови, заседоше да већају у смочници крај кухиње. По дугом ходнику неко трупкање, попут падања крупних капи. Иза тапета, сед и паучинаст, зидни човечуљак Терентије, не већи од мајке шапе, живи и шушка, плете чипку од сенчица.

Иза голих дасака смочнице, иза тамних чворића, вребају очице. Сви Кућници измилели из зидова и наћулили уши. Под шумором пљуска било је удобно, као под стрехом. Испред прозора виси густа водена брада.

Донесоше своје омиљене драгулије и талисмане. Хвалили се напабирченим благом: огрлицама од речи, округластих и дугуљастих, бисерима од смоле. Један донео речцу у котарици: јеле у олуји и прозорске ватрице помно слушају. Други је нанизао дане разних боја, шарене, попут цица. Испоставило се да су сви Кућници имућни – и осташе тиме веома задовољни. Већали су какве боје да буде ова Субота: модрикаста или на пруге? Потом су се саветовали о Тамнима, који су се настанили у ћошку предсобља, поред дечје собе, да би плашили малишане. О томе, какве снове да пошаљу у дечју собу: летеће јоргане или крилате коње. Одлучили су да се о томе посаветују са овдашњим мачкама.

Загасито је даждило. Оштроухи су седели укруг, у кухињи, и бдели над спокојем велике куће.

Иза тапета се склупчао прашњави Терентије. По ходнику сипе кораци, као капљице. Пространством одјекује ромор необухватне кише. У прозорчету смочнице оседело стакло. Све се застрло пепељастом брадом.

„НАЈЗАД ЈЕ ЛЕГАО СМИРЕН И ДОБАР...”

Успомени на мој незаборавној јединој сина В. В. Ношенберја

Најзад је легао смирен и добар –
Није то ништа –
Нежан, смешан, веран и предан –
Није то ништа.
Јелке, јелке над тихом дином
Чисте и горде к његова машта.
Копрена и јеле, машта, облачак...
Беше малорек. Уђе, приђе...
Неизрециво љубавно.
Чедо моје, чедо драго,
Привржено и незграпно!

Ни живот нисам толико волела
Колико сам волела тебе.
С њим и живот, живот плине –
Није то ништа.
Он лежи тако незлобив –
Није то ништа.
Нешто га нејасно тишти...
Јелке, јелке!
Јелке над тихом и кротком дином
Њега чекају...
Не чекајте, не треба: тихо је легао –
Није то ништа.

„У ЈЕСЕЊЕГ ЈУТРА ЧАС ПОКОРНО-БЛЕДИ...”

У јесењег јутра час покорно-бледи,
Нек сазна свако вредан живота,
Да живеше на свету витез бедни
Што ведро јутра утону у сан.
Сколи га јесењи час непробудни
С лицем незлобивим, чисточелим,
Помало смешан, сад је пролепшан –
И не треба жалити за њим.

ИСКРЕ СЕ ЧАШЕ ОСКОРУША...

Јесен. Оскоруша. Обузета радошћу, јер све боје њених грана однело је небо. Стоји, оголела, јесења, једва дотичући струнама падину, сва – племенита стрела, светлих руку, пружених ка небу и далеким плавим пругама. И усред проређеног и пропетог жутила – плаветне, модре пруге гледају нетремице.

ПОМИРЕЊЕ

Неповратно сам увредио човека, а он ми то није замерио. Издајнички сам отео оно што је он најнежније, предано волео. Потом је наступила дуга ноћ. С доласком јутра осетио сам такав стид и бол да сам појурио да се оправдам, и поред свег самољубља.

Ах, понекад се чаша јесени подиже у бледо небо, препуњена златом радости и пурпуром среће, заслуженом бесаним ноћима, честитијим од мојих и твојих, за које нико никада неће сазнати.

По његовим простодушно опуштеним раменима схватио сам да више немам зашто да тражим опроштење од њега. Онај кога сам ороббио, већ ми је био опростио, и на то више није требало трошити речи.

Прво сам се обрадовао. Ходали смо напореда, као и пре. Али за који трен поста ми мучно с њим, због онога што је ћутке преживео, и што није био намеран да ми исприча. Дуге ли ноћи!

С нелагодом сам му посматрао повијена леђа, покорно испружен врат. Ишли смо напореда. У алеји липа ромињала је тиха кишица пожутелог лишћа. А ја више нисам имао храбрости да будем његов пријатељ. Дође ура да учиним нову гадост. Својом кривицом заслужио сам да издам његово пријатељство и да га препустим самоћи. Знао сам да ће преживети горку недоумицу, али ме неће осудити.

Осветио сам му се за то и охладнео према њему.

О, заслужио си своју усамљеност, чујеш ли, чујеш, ти, неподношљиво добродушни пријатељу! Заслужио си своју усамљеност. Најглупља молитва је твоја молитва Чаши! Тако ће бити док се свет, који смо уредили, не преобрази и не окупа у сузама.

Ево, младе оскоруше жртвено руде на зимзеленом зиду, већ спремне; успламтела кандила јесени.

Одабери било које. Јесен зна све о теби, и о ноћи, и о нама – твојим крвницима.

ОДЈЕДНОМ ПРОЛЕЋНО

Земља продисала цветом врбе под блиским небом;
Крави се сред суспрегнутог капања.
Јесте, била је дуго покорена,

Можда и увређена –
Али верује у чуда.
Верује у паведрину високу:
Малено небо сред тамних грана,
Никада није слагала – низашта крива,
Ево је како спава и дише...
И не страхује.

БАЛКОНСКИ СТУБИЋИ

Држе се витешког завета верности. На бледом небу – сутон. А они дубоки, тамни, љубичасти. У њима је сабрана сва дубина и сва верност. Иза њих се нежно и блиставо узнадала румен, док у соби говоре осећајно – жустро – о посвећености, подвигу, самилости. Помало свечано, као да се опраштају.

Решеткаста балконска врата строга су и замишљена, а иза њих – румен. Румен!

Ту су и два озбиљна и мрачна балконска стражара. Над крстастим спојем виде се подигнуте чаше, а можда и дршке спуштених мачева. Стражаре.

Шума и море засребрили маглом.

Растаче се дуг ружичаст облак, који још тиња на крајевима.

А онда ће светионик да ужди своју топлу звезду.

„ПРСТИ МУ ЗРАЧЕ САМОЋОМ...”

Прсти му зраче самоћом, и болом распетога, и провидношћу руку – нико не примећује и не воли те руке. Над обрвом му је пролеће, зачуђеност и сажаљење – нико не воли његово пролеће. А у тананим ноздрвама му је добродушност која се извињава.

„ЈЕСЕНАС СРЕТОШЕ БУЛАНКУ...”

Јесенас сretoше Буланку. Стајао је поред свог велосипеда, спуштене главе, подрхтавајући од среће пуког постојања.

У теме му упрло сунце, а ветар му мрси нежне власи, натерујући их на чело. Сав светао, окренувши леђа, гледа на пуну стазу, док му ветар пребира по светлокосој непокривеној глави. Јесење сунце бије му у теме, и благословено и несташно, заслепљује га плавооког и тера га да жмирка.

Још јуче сам мислила да је живот скупен, злбан и подруглив, и да смо сви ми злочинци и осуђеници.

А данас поред неофарбане рампе стоји Буланка и одише јесењом срећом. И кошуља му је лепа, прелепа, и модра крагна на младом раздрљеном врату. Виђен је и како седи, погнут, на огради балкона, и греје испружене руке под зрацима сунца

Једна за другом слећу на њега обрамице, смештају му се на рамена и дуги светли врат. Часак мирују, да би се намах, заглушујуће, отеле. Он само мрдне ухом и зажмири на светлост.

Тада сам схватила да је срећа – живот и смисао.

Загрлите живот – пригрлите га.

Дуго сам га посматрала и сада знам да је радост немерљива и бесмртна.

Срећне ли луде, Буланке! Упитала сам га: Све се може опростити? И није грех?

– Све! – Смеје се. – Немој се плашити кад боли. Ја бринем о томе, ја одговарам за то. Јесен крије шарене кључеве среће. Замисли, то скоро нико не зна. Сутра ће сазнати.

Ти си блесав, Буланка!

Јуродиви Буланка!

Наше сунце Буланка!

Зраци падају на рампу нашега прелаза.

Из књиге *Небеска деца камиља*

НЕБЕСКА ДЕЦА КАМИЉА

Једино младосѝи ћу се ѝоклониѝи, једино младосѝи.

А Ви ѝриѝоведајѝе о бури, да не би расла нека деца, не чувши нишѝа о њој.

Новинско обавешѝење:

Изузеѝно ѝоѝле ѝоѝкошуље, ѝаће, чараѝе и ѝриѝашњаче од камилхара

Ево како се то ради: млађани светли духови лове се из заседе, штркљаст и добротиви, налик на злаћану дуговијасту камиљу младунчад, покривену божанственим светлуцаво-свиластим машком. Сатерују их у гомилу, пуцајући бичем по ваздуху, и та нежна, доброћудна бића, одвећ незлобива да би знала како се причињава бол, окупљају се, гурају, пребацују шије једно преко другог, тару се о грубу ограду, и у том метежу губе своје пуфнасте маљице.

То руно небеске камиље дечице, претопло од пролећне животодавне тоpline, потом се скупља с тла и од њега се плету поткошуље.

– А да ли јадну камиљу дечицу убију после тога? – гласи нечије уплахилено питање упућено мени.

– Зашто би убили? – Гањају их наоколо док им те свиласте руње не поотпадају, па их после пусте на небо, до следеће прилике, а руно им се брзо обнови и буде још лепше од старог.

ПРОВЕДРИЦЕ

Севериле су далеке, неподношљиво чисте пруге.

Васцели дан пловиле су међу језерским облацима, попут гордих лабудова у азуру. Сред црних бреза живела је – и дисала – ружичаста небеска проталина.

Из висина кроз проталине похрлише весници, крстарећи кроз полегло небо. Чуле су их само нежне и поносите душе дрвећа, озарене дубинама хоризонта, и неке далеке, неразговетне куле.

И нежно полегло небо, што меким длановима милује земљу.

Ходали су небом покорним од ведрине, сасвим полеглим по земљи, небом нежним и жућкастим, нераскидиво повезаним са земљом. У њему су пупиле младице, горчасте и окрзнуте близином града. Видећи како један за другим пролећу трамваји.

Крстарили су весници – чуле су их сваким тренем отеловљеније душе удаљених врхова и кула.

Чуле су их сваким тренем разговетније твари и – молиле се.

И простирала су се негде језера, језера, језера.

Кад младић граби пут севера, у чело му бије ветар, у отворено, чисто чело, које још није научило да се плаши.

Коса му се разлепшшава попут коњске гриве. Таква полетност одговара ономе што га чека, а чекају га језера, језера, језера.

Можда и понеко одмориште, у благи час југовине, и тисово дрвце што се грана попут јелке. Јер тис је исто продисао.

„КАО ШТО МАТИ ЗАМОТАВА ГРЛО СИНА ШАЛОМ...”

Као што мати замотава грло сина шалом – тако сам ја пратила излетање ваших бродица, о препоносна чеда пролећа!

Уместо да се пренемажемо – хоћемо да побеђујемо; шегрти би сада купили семенке – и ми ћемо, по чему смо ми бољи? Гадљивост је досадна и спутавајућа!

Господине песниче, испустићеш бележницу у воду!

Јахта излеће на море. Накратко видимо њен црни трбушчић у води – како полеже, па прави тако вешт заокрет, да постаје налик окрилателом лососу... Поиграва се у таласима, жељна игре, још и још!

А таласи су поприлични!

Да устукнемо? Нипошто, ми смо сапутници – иза нас је бура, а пред нама пролеће!

Већ смо се отиснули и доспели у висине!

Одустајање је само за кукавице из запећка... Ваља некуда заједно хрлити, стреми-ти, загрцнут у сјају шикљаја.

Јатимице, скупа!

У сусрет нам дува снажан ветар доносећи мирис тисовине.

На нашој изложби – раздрагана публика! „Дивно! Красно!... Када ћете завршити своју драму? Унапред, чврсто верујемо у вас!“ „Јуче смо се принудно вратили, море се узбуркало, ветар је поручивао само једно – погибел! смрт!...“ „Предивно! Прекрасно!“, раздрагано се смеје публика.

У пролећном сјају тисових грана.

ПРОЛЕЋЕ, ПРОЛЕЋЕ!

Како је само било смешно камиље дете – а поврх свега и веома усрдно. Помно је припремало испите, а потом падало због стидљивости, и чудаства. А зором, уместо да забије носић у јастук – кришом је писало стихове.

Због прилежности лишавало је себе радовања пред првим пролећним листићима. И није умело ни кошуљу да упаше у панталоне, те би она недолично, врећасто висила.

Није умело да глуми како нема воље да игра бадминтон – сви су видели да заправо не уме, због стидљивости коју безуспешно потискује; било је и те како свесно да сви примећују како му цело биће одише нелагодом... И због тога је најчешће туђу срећу гледало с леђа, како замиче или како се у даљини беласа кроз дрвеће.

Да, али са дна језерских зрцала проблескују нетакнуте зоре ждралова.

Када се камиље дете загледа у небо, у небеском руменилу разлива се завичајна топлина.

Невестинска јела стреми увис, у плаветно бездно, вазда остајући пред очима, и када победоносно хрли навише.

А њега обузима ужасан стид због својих пропуста и промашаја.

Зарекнимо се да не оборимо поглед када нас дочекају с подсмехом они за које маримо. (И они којима смо још вечерас, или колико јутрос веровали.) Јесте, примимо њихов подсмех својим тихим, ведрим, широко отвореним очима, и носићемо га на својим грудима, нескривено, попут ордена.

Јер подсмех потиче од онога коме желимо срећу...

Упућујем ти сва своја маштања, сва маштања блаженог маштара – теби, вајни мој подсмешљивче.

Могу бити глуп, недаровит и невешт, али у молитви сам пред вама, високе јеле. А поврх свега сам кукавица. Јуче сам се уплашио човека кога не поштујем. Због страха не могу да научим да возим бицикл. За све ми недостаје снага воље, али у молитви сам пред вама, високе јеле.

Јуче се нисам усудио да љубазној дами, која ме је почастила млеком и кексом, признам да пишем декадентне стихове, а све из страха да ме не пита где их објављујем. Рекао сам да је мој животни позив искључиво држање часова. Данас ме због тога гризе стид и кајање.

Ономад нисам завршио песму како ми се хтело, јер сам знао да ће ме исмејати. Ево, сви су кренули ка железничкој станици, у провод – а ја остадох у молитви пред вама, високе јеле, јер без вас сам веома, веома глуп...

КРАЈ ПЕШЧАНОГ ХУМА У ПЛАВЕТИ ДАНА

Ево стоје испод свећа, василевски овенчани.

У висини, над царским венцем, голи флагшток нежно буши плаветнило...

На овом месту полажем заклетву да се никада не стидим саме себе. (Истинске, оне, што пише стихове, које нико неће да објави.) Да се не снебивам кад улазим у гостионицу и, ма колико непријатних гостију да је тамо, да запамтим да сам песник, а не мокрица.

И да никада не пожелим да објављујем у њиховим часописима, да не будем као сви, и да не одузмем живот ниједном бићу.

Откуд ми такве мисли?

Песник дарује живот, а не одузима. Погледај како је свет диван – умивен сунцем, пун вере у твоја осећања и твоје будуће текстове, захвално те посматра.

Песник дарује, а не вређа и не отима живот. Обећавам да ћу без околишења рећи нагизданим ловцима, ма колико да су привлачни, да су најобичнији подлаци.

И нека се нико не брине за мене, јер сам ја снажна!

Али да ли ћу одржати своју реч? То је право питање.

Стежем песнице, сасвим сама, пред величанственом природом.

Но бес ме брзо пролази.

Рука подиже и хитне камичак. Спирално кружећи, он оцртава лук над ивицом шуме у царству плаветнила. Целог живота је био на тлу, а одједном му је моја рука дала залет. Летећи кроз плавет – да ли је царовао?

* * *

Зелени увојци лепршају небом.

Небо се смеје.

Ладањски вију се барјаци,

сваки на свом гордом стегу

кличе у ветру азурном.

* * *

Пустолове, страснице, летачу,

творче пролећних вихора,

Вајару мисли страствених,

Ловче азура!

Почуј, ти, безумни трагачу,

Витлај, хајкај,

гањај, виновниче

олујног опоја.

* * *

Закуните се једном овде, маштари,
с погледом на узлет,
с погледом на замах високих јела,
на вртоглаво пропињање далеких бродова.
Видећи како се њише небом оштровршје,
Не уступивши ником своју поносну чистоту –
Закуните се машти и вечној верности,
Горди ритери безумља!
Да ћете бити верни својој младости
И заветима висине.

* * *

А тамо, замирући пред навалом лакомислене младости, исповеда море, огрејано
сутоном, своју зебљивост.
Земљице, реци зашто једна душа у младости занеми, а друга пева, пева о теби.
О теби пева бескрајним гласом.
И о твој добротивом сунцу пева, земљице!
Како то да испрва живи, дичи се, па намах умукне и траје безгласно, као да читавог
живота нема више шта да саопшти?

САВЕЗНИШТВО

Ако хоћеш да склопиш савез са оним што црногоричне дубине и ово бледо небо
чини божанственима, ако си упила чврстину древних сага, ако се, док си их читала, у
теби пробудио северњачки понос, и жеља да лупиш ногом о земљу и високо уздигнеш
главу са расплетеном гривом – потрчи испред себе саме, ка светлу на крају неба.

„Име је раја – Округла Пољана!“

– Ко си ти? – вичу невидљивци, тако да ти зуји у ушима. Одговараш:

– Освајачица!

– Дрзница!

– Створитељка! Светла олуја Белдера!

И чује се топот твојих ногу.

А испред, у раскрлицима јелових круна, баршунаста, мекотна румен. Нечујан њен
је глас. Она је – знак, упућен теби, – и у томе се већ састоји савезништво. Стави прст
на уста! Шш-шш...

Враћаш се у сумрак и не осећаш ни своје ноге, ни путељак под њима. Ти, људско
биће, претворена си у биће сумрака. Пуна си знања, али немаш воље да говориш.
Могла би да разговараш дубоким тихим знацима, као што разговара вечерње тихо

небо. У кући је већ сасвим мрачно и само прозори зуре у собу. Из поштовања према осетљивим стражарима ноћи, не палиш свећу док скидаш одећу са себе.

Али ако не будеш непопустљиво постојана; ако усхтеш што пре да збациш са себе оно што те чини особитом и својом... Ако те отплаше усамљени часови уочи приношења жртве, и подвиг чистог тиховања, и охولة увреде оних који ти се чине лепима – тада ти се ваља бојати белих ноћи и дугих руменила с почетка лета, што стражаре док се показују знаци.

Али да ли ће твоја обележеност икада сасвим нестати?

Говорићеш свом пријатељу: „Скоро да и не волим беле ноћи! Муче ме, посматрају, не налазим себи места! Не волим их и поред њихове лепоте!”

Зато што си једном, као људско биће, издала своје снове. Предала си се. Заборавила си на све пређашње, и не приметивши то. Рекла си: „Прошла је младост, већ ми је преко тридесет година, када се сви смирујемо.”

И од тада ти беле ноћи постадоше мучне. Стидиш се да у време белих ноћи, док се шеташ, гануто пустиш сузу, да се помолиш пред грмом јасмина или стаблом брезе! Не излазиш по неколико пута у току вечери да уз лупање срца сретнеш беличасто стабло или шиљату крошњу, ону високу зимзелену кулу на крају стазице... И с правом се устезаш! Боље удеси тако да не сретнеш те очи, те позиве у белим ноћима. У белим ноћима!

Кад вечери младог лета бивају светле и прозрачне као сузе!

ЈЕДАН РАЗГОВОР

Враћала сам се у град из гостију, где је било светло, празнично и болно. Постоје најмање такве парадне, шљаштеће одаје, гласне неусиљеним, особитим жагором, рођењем још пре нас. Ући у њих вазда је болно, непријатно, тамо се увек осећаш као сиромасх и будала, а када отуда одлазиш у таму, обузима те осећање потпуне усамљености. Такве собе уочи Божића – тог похлепног празника срећника – просто су неподношљиве.

Бацам опроштајни поглед на осветљене прозоре – још нигде, никада светла у прозорима нису била тако лепа. И људи нису живели тако јарко и весело!

Било је пријатно и тихо предвече, и ја сам чекала свој воз на перону мале шумске станице.

У таму се наслућивала пространа густа шума, у помрчини се одвијало нешто значајно.

Земља је мекнула, капљало је са кровова, и влажна, витка стабла младих бреза молила су се усхићено и плахо, у светлости фењера, блиском, сусретљивом, топлим небу.

Семафор ме је дружељубиво погледао својим зеленим оком. Шеткала сам се горе-доле по краћушном дашчаном перону, посматрајући како стабла молитвено стреме ка дубоком тихом небу, и поблескују капима воде при светлости једног јединог фењера.

То је трајало дуго, моја душа је почела да осећа истанчаније но обично, те сам чула како јој се земља молитвено обраћа:

„Чуј, ти си ми сада сасвим близу, до тебе допире глас ваздуха и капљица, послушни и моје речи. Видиш, поред свих других брига, ја имам децу коју би требало поверити

неком на старање; пошто можеш да ме чујеш, могла би и њих да препознаш. Пронађи, пригрли ту децу – она су тако неспретна, ћуте, једва отварају уста, уместо да говоре гласно и одважно.

Чувај та моја увређена чеда, што чаме по канцеларијама уместо да пишу стихове, слободно се препусте осећањима дивљења и уживања.

Најгоре је што нико не примећује њихову лепоту, јер имају изношену обућу, панталоне истегљених колена, и ситне пегице на носу и образима. Не умеју да се поклоне а да не устукну уназад и неког очепе!

Пригрли моју децу – она су тако срамежљива. Баш кад би требало да нешто оћуте, она говоре прегласно, тако да се сви с негодовањем осврћу. А после, у својим собицима, после се преврћу од муке у постељи, сетивши се својих белосветских промашаја, и обузима их неподношљиво кајање – спремни су да јецају и умру од стида.

Ништа не могу да учиним за њих, мада ме раздире сажаљење према њима: са мене одсецају шибе и батине, којима их туку.“

Обраћала се мојој души мајчица-земљица са суздржаном горчином, испуштајући благе, нежне трачке светлости, меке попут паперја, док су јој се брезе одазивале сред југовине, као да неко млад суспрегнуто тужи пред туђим строгим погледом.

Открављени снег запахнуо ми је лице. Иза окуке зачуо се звиждук воза. Заклопала је локомотива, севајући очима.

Иза мене је остала шумска станица што точи нежне капље гласова, и осећала сам као да управо сада у недрима носим благо, или да сам кренула да одстојим стражу.

А продорни писак иза шуме учини ми се свеж попут смоле, и ништа мање чио.

* * *

Борове гране повијају се попут пламена.

На вечерњем небу над дином – златни знаци.

Замишљај свог дражесног, жељеног дечака и говорим му: буди искрен.

А онда осетим бол – мораће толико тога да преживи! Живот га неће мазити. Можда ће у замену за искреност примати ударце. Желим да повучем своју жељу. Стрепим за његово лепо лице, за његове крупне, тихе руке.

Кажем му: онда боље буди срећан.

Однекуд из зимзелених крошања враћа ми се храброст и додајем: а ја ћу бити увек спремна.

Буди, буди онда и ти искрен, а ја се нећу плашити бола! Буди моје искрено, честито дете.

Занета обиљем јесени јасика

Стремљаше увис,

Стрепех за њену душу,

Гануто молих – врати се.

Из сињег неба врати се, јарким пламеном.

Горке сузе роним због тебе, за тобом.

ВИЛИН КОЊИЦ

Па ти си модрији од неба, вилин коњицу! – Високородни сам принц! У небеској плавети чује се дубоко зујање пчела, што мирише на мед и смолу. Како пева земља и дише шума у небеској модрини! Шушкају распрсле крљушти зимзелених круна. Као да су отпале од сунца. Да може, обесна јара би све расцепила, баш као овај ивер чијим се звуком поиграва.

Вилин коњиц на пању, под налетом сунца, шири стакласта крила, а по њима се прелива врелина.

Ловац на мисли и сазвучја лежи ницице и – сунча се. Вилин коњиц, високородни принц, лебди му над леђима и елегантно седа мало ниже, као на неки хум. И блиста попут рубина на његовим панталонама. Ловац и не слути да носи драгоцено одличје. Све то делује луцкасто и мило, као и увојак на његовом челу. Док један вилин коњиц посјакује као алем-камен на изношеном туру панталона, други, модрикаст, слеће и узлеће пред ловчевим раширеним и очараним очима, љуљкајући се на меденим летњим струјама.

* * *

У грудима миље данашње молитве.

Отповед душе ћилибару дана.

Дужа жели нешто величајно, душа жели нешто изузетно, из бездане дубине, бездане дубине – да се домогне могућег.

Под ногама је суво и иглично, мало ниже – зелени честар око тајновитог кладенца, где чинодејствују смарагдне урне папрати... У грудима ми је душевна молитва.

Душа бора ступа пред мене јантарним складним дрхтајем и изриче ове загонетне речи:

„Треба да знаш да си јединствена!

Спознај и упамти да си ти наша! Послали су те овамо Весници Генија! К нама. И ми смо те преплавили. И знај да си ради нас и ради рањиве природе, коју је овде увредио човек, дужна...”

У том тренутку – позив на ручак.

– Одмах! Одмах долазим!

Каква чамотиња!

Из летње среће рађају се речи. Све саме драге речи:

Локвик, мокрик,

јазак,

камиљи дечак,

згубиданак,

паробродак.

Е, тај паробродак, са америчком заставом на јарке, црвене пруге – видели смо јутрос са балкона.

* * *

Ах! Каква је то само лађица! Разиграног прамца, стрмих ребара – сва некако вретенаста. Бела, на црвене и зелене пруге. Пропиње се и зарања прамцем; силовито реже таласе; можеш се предати необузданим сањаријама пловећи њом – та баш лети! Може да престигне пароброд! Да га остави за собом! И да загрли, да пољуби сињи талас!

Све наше – вама! Зачараној пенастој принцези – кули светиљи.
Хајде, зарони! Још! Још! Још једном! Име јој је „Седефица“.

Хор

Та лађица-седефица
Врашки ли је хитра,
Морска лептирица
Што умилно титра.

Он

О, лађице-седефице.
Немој потонути,
Са црвеном пругом
Хитро нестанути.

Хор

Лађице-седефице
Немој да побегнеш
У морске дубине
Заувек да легнеш.

Он

Од седефа лађице,
Душо моја бушна.
Превари ме милена,
Однесе до дна.

Хор

Седефица-лађица,
Није макар где –
У страшним дубинама
Бескрајне воде.

* * *

Многаја лета мојим поноситим каљачама! Ко у шумама на балтичкој обали наиђе на пар каљача, без вајних човечјих ногу, нека зна да су то – моје каљаче. Беху сувише славодобитне и велике, сувише велике, да би се држале мојих ногу. Преузвишене! Срећан је онај кога оне назову пријатељем, на чијим ногама пристану да путују. Мене су одувек презирале.

Кишице, кишице, разгласи по околним крововима славну песму о слободарским каљачама! Биле су тако племенито инокосне и отмене, да скоро никад нису остајале у предсобљу. Богме не! То сам примећивао тек онда када би заслужено привукле пажњу свих гостију у салону.

Нисам завидљив – али на њих су вазда обраћали много више пажње него на мене. Нисам могао да поднесем то супарништво.

И ево, осамљене, охولة, помало сетне, коначно су и – слободне. О, каљаче, каљаче, поносите каљаче севера!

* * *

Хеј ти! Извукла ти се кошуља! Може у њу варићак брашна да стане. Што стојиш тако празнорук? Хеј, сметањаче! Шта си се укипио, па још и зинуо!

Чамцем управљаш? Не.

Коња појахујеш? Не.

Да се не тучеш? Не, стварно, остави ме на миру!

Па шта радиш васцели дан, дугајлијо блесави! Ма окани ме се већ једном.

Ех, показао бих ти ја, али ми те је жао, а још си тобож и краљевић, то је за тебе, заправо, питање неба и земље. Па нек ти буде, зијај до миле воље, до Покрова Пресвете Богородице ако те је воља! Него знаш шта, плјеснућу те мало из чистог милосрђа, јер ћеш иначе овако краљевски и стварно дангубити до самих Покровица.

* * *

Звезда с небеса
блиста, гледа, дражи.
Изнад страшне шуме
је зазорила.
Црна страшна шума
је на стражи.

Говори: – У мој црни знак,
страшни мрак не ступај!
Повратка из мене нема –
знај!

Трагао за звездом чуда­
к, трагао...
Како стићи до ње?
Није сазнао –
Није је стигао –
Ал' беше срећан –
због ње,
због ње је страдао!

НА ПЕСКУ

Борове су шишарке, избледеле у обалском песку од слане воде и сунца, постале плаве.

У свакој шишарци, под обођем густих крљушти, укристалисала се бура. Упорни северац представља прави кристал северњачког расположења. Заједно са кућицама од пужева, које су смрделе на жабок­речину, кући су донете, сакупљене у кап­у, и не­какве суве куглице, које је неко од одраслих избацио, изгрдивши сакупљача на пасја кола. Он се пробијао кроз грмље, остављајући на гранама прамење своје свиленасте косе, да би се дао у трк, попут младе жирафе, трапавим корацима посрамљеног бића. А зашто? Те куглице, за које се испоставило да су зечјег порекла, биле су суве и лепе. Лежале су у пешчаним удубљењима, као у гнездашцима.

ТАЈНА

Постоји једна јако озбиљна тајна, коју треба саопштити људима.

Ми, Божјом милошћу сањари, издајемо вердикт!

Сви песници, творци будућих знакова – треба да ходају боси, док је земља још топла. Наше ноге су невин­е и простодушне, неискусне и брже се одушевљавају. Под босим ногама од соли очврс­ли песак малчице је као залеђен, и само се међу прстима осећа час хладно час топло струјање. Са босим ногама разговара земља. Под босим ногама даска призива топлину. Само ћеш ту спознати драгоцену блискост са њом.

Ето зашто песници треба лети обавезно да ходају боси.

Срамота је васцели дан само грејати табане на песку! То могу да раде једино од­ступници од своје вере, издајници своје домаје, који не славе снагом речи њене лепоте...

О, лењости, голема лењости!

Сањарска моја лењости!

Дувај ветре-ветрило,
Празноглавца спасавај!
Чун се насукao, заглибио,
У плићак крму зарио.
Трстику
Густу-прегусту
Разгрђи, растварај.
Чунак се
Насукao, заглибио...
Просто му било!

СУНЧАНИ САН

Како су данас свима широке груди! С пешчане хумке мирише сунчано јутро. Као да гуташ прохладне таласе.

Којекако газећи босим табанима, бојажљиво прођоше неки светлоноги дечаци. Још им нису очврсла стопала и лако се набадају на борове иглице.

Борови се њишу, осунчане сенке растачу се у нежном млеку ваздуха.

С југа наврли бели, кудрави, ломни облачићи – и истопили се у плаветном напиту висина.

Заголицај ме нежно иза уха, ветрићу! Али не тако! Нисам ти рекла да ми голицаш нос! И без тебе знам, несташко, да ми је повелик.

Шта? То није истина! Нисам ја јуче преврнуо теткину жардињеру нити срушио са стола вазу са цвећем! Ја сам окретан, одмерен, ја сам створен да заносно плешем, како и доликује принцу!

Почеши ми леву пету, веселаче – ето тако!

Облаче мој мили, облаче мој мили, умиљати – попут белог небеског теленцета, сненог небеским сном.

НАЈЗАД СУНЦЕ

У врту стоји млађани Немац-репетитор. Сунце му управо греје кошчата леђа; руке су му раздешене, ноге такође. Док хода, ради равнотеже, држи мало отворена уста, и изгледа кроз блентаво; али зато се сваки час задовољно оглашава у најдубљем басу – који је недавно добио на дар од мајке природе. Још увек не уме да изађе на крај с тим мужевним гласом, понекад се прегласно продере па онда са осећањем кривице погледа ка кући.

Сунце га нежно греје.

Понекада чак и веома скроман момак помисли: баш сам згодан, и пожели да поглади себи врат и браду.

Просто је немогуће да ти се током пријатног сунчаног дана не допадне овал сопственог лица, зар не? Али се после ипак лецнеш.

Други момак помно и усрдно, мичући вилицама и ушима, жваће хлеб. Не, ипак – овећу таблу чоколаде. То делује глупаво, и скоро га је немогуће не волети због тога.

* * *

А у шуми је тренутак радости!

У шуми цвета медвеђе грожђе – ситним, ружичастим цветићима. Лисната стеља и бусење маховине прекривени су његовом латичастом пеном!

Румена пена сасвим је прекрила тло!

Ах, блаженог ли ваздуха, радосног ли трена!

У шуми дражесно цвета медвеђе грожђе!

ДЕЦА СУНЦА

Неке људе сунце тако штедро греје, да им је сасвим свеједно да ли иду десно или лево, да ли остале воде у глиб или изводе на прави пут – само да њих греје омилено сунце.

Заблудели, гацају кроз барице, не обраћају пажњу на издајничко бибање пишталине. Њима је свугде сувише добро да би повели рачуна о путу.

Уместо да им завиде, остали их исмевају, и страшно се љуте на њих.

А сунце само глади, милује драгог готована, док он тумара, и судара се са свима, губећи каљаче или еспадриле, са џеповима изврнутим попут магарећих ушију, и мрмља себи у браду, срећан што може да се препусти машти сред свеопштег негодовања.

Тако је један од чланова наше дружине погубио све своје књиге по шуми, па смо их ми после купили.

Дали смо му на знање да је то последњи пут.

„Убудуће не губи своје ствари!“

* * *

Мој хвалоспев балконима празних летњиковаца, дашчарама, пешчарама, динама!

Тамо су летос била наша саборишта, тамо смо проглашавали чудесне девизе уметности! То беху клубови сањара, који су седели подвигши ноге, на степеницима. А најхрабрији и најлуђи међу нама, занесених плавих очију, дајући такт руком, декламовао је потмулим басом туберана, бледог чела у надолazeћем сумраку, с рукавима летње кошуље налик крилима. Окруживале су га улегнуте столице из овдашњег инвентара, окренуте ка његовим стиховима – слушало се, отворених уста.

О, лепото, у чије име се дрежди и кашљуца по негрејаним таванима!

Кроз решеткасту балконску ограду сија звезда.
А лађа?
А свеобличје маште? Летњиковац под старом брезом!
Лађа сред буре!
Господине уреднице, полицијска преметачина стана налик је олуји.
– Да ли се то чује гром?
Не, ветар доноси штропот шумске пилане.

* * *

Твоја виолина се распаметила. Њено гудало чини да поверујемо у духове! Белопут и љубазан, дух се шетка по ваздуху, између бреза. Стопе су му огрезле у плаветнило. Како смо само срећни! Поверујеш да човек кад нађе сродну душу, постаје Бог, да никад није касно за самоусавршавање, за спознају да је Моцарт овладао плаветнилом брезе, и да је сутрашњи дан сврха данашњег.

Зибамо се у мрежи за лежање и маштамо о бесмртности душе, млади борови су окупани сунцем.

Везови лежаљке шкрипе.
Осећамо се малтене као они духови.
Као да ћемо узлетети. Вечна младост – па то и није недостижно!

* * *

– Зашто нећеш?

– Зашто нећу! Зато што се тамо доспева и објављује преко везе; ништарије се улизују да би тамо доспеле, а после стражаре код улаза и одгурују младе, не дају им да уђу, препуштају их тмини јер су млади талентованији од њих.

– Ми смо познати, а ти ниси! Људи неће сазнати за тебе, обратиће пажњу само на оне о којима ми пишемо. Откуда теби право да сијаш!

– Талентован сам!
– То се нас не тиче!
– Жудим за лучом!
– Баш нас брига.
– Ја сам човек!
– Наша понуда не мора сваком да прија.
– Хоћу да служим људима!
– То је већ нешто друго – угаси своје жеље и своју фантазију.

Ах, звездице вазда жмиркају –
Пуним сјајем не светле никад.
Нека се само дани вивкају...
Дан за даном, ни-на-на...

– Зашто се не латиш нечега? Па не славиш данас Светог Ленгуза!
– Остави ти Ленгуза на миру. Он има само пет црвених слова месечно: 1) Кад ми се неће. 2) Кад не могу да се наканим. 3) Када намеравам да почнем од сутра. 4) Када тек што сам почео, па треба да се одморим. 5) Када ме није брига.

* * *

Море је складно и блиско
Летка ластавица.
Постаје нежно-розе.
Водна напловица,
У њој рибатица.
Летогон, летогон,
Частавица!
Шта је то частавица? Просто тако, измишљена реч. Веома угодно: частавица. Частавица! Нешто средње, између ластавице и чамца.

* * *

Кишостиве кишице
пророморале, прожуборале.
Кишостиве кишице, ветричави ветрићи
ророморају,
жужуборају.

* * *

Лупају тенте на летњиковцу, попут једара. Слан мирис мора увукао се у све.
– Хеј! Доста спавања! Како стојимо са коректурама?
– Не сметајте ми да сањам. На крају крајева...
– Доста с тим! Да ли правимо часопис или не? Ако не буде готово до једанаест, окрећем нови лист. Озбиљно. Одох ја.
– Чекајте! Да ли сте чули? Па чекајте – јелка над јаругом се сломила, мало је фалило да нам затрпа поток.
– И то ми је нека новост!
– Бог зна шта се збива на мору – шљиска где стигне.
– Значи, или коректура или...
– Ма идите до ђавола!

* * *

Блистава белина неба. У светлим перима разлепршаних облака – све је у знаку ширине, једрења, а у њих, попут јарбола, упрле кресте јела.

У крошњама борица посвуда дрема безброј снених ритмова.
Борови испуштају товари тишине, која гута звуке.
Златовијаста стабла, људи, дани, мисли – потружени су, као рибе, у светлост јуна.
Молим се тихим потровитељима, широких и нежних крила, као велико море и
тиха дина.

ОБЛАЦИ СЕ РОЈЕ КАО СНОВИ

„Од мојих песама људи ће постајати све бољи и бољи“ – мисли он. И полетно ко-
рача по дрвеним мостићима, и гледа наоколо. „Постаће срдачни, поштени, добри, па
и храбрији.“ Ту се додуше сметено осмехнуо, јер ни он сам није баш увек био храбар.

„Али зашто би постали бољи? Да ли зато што ће у њих доспети ова овде јелка? Ру-
жичасти, румени вресак, који се напросто мора волети? Ако човек искрено заволи
виткост крошања, може ли после тога икога да слаже?

Не, никада!

Да ли ћу ја икада написати те песме? Да ли је то моје послање?”

Тихо, слатко замирање. „Да или не?” И стрепња: „Да ли је то мој пут? – А шта ако
није.”

Тихо, најтише, слатко тиштање. Кад би се бар јавила грижа савести; желео би да
испашта – али узалуд: има још тако много времена за исправљање почињених гре-
шака.

Пред њим су витке, умивене крошње, које, једна за другим, урастају у небо.

Гледајући их, зар се може живети недостојно?

Зар се може не бити срећан од радосног ишчекивања?

Неубедљиво, неискрено би да испашта, да буде грешник, а да се каје; и да се по-
правља.

Да ли ће људи стварно заволети моје песме? Да ли ће им се стварно допасти моја
јелка?

Чији врх, налик крсту, стреми у ведро, кротко небо.

Уплашени излетници пролазе тик поред њега и од страха заузимају презриву и
строгу позу, а он, правећи им места, сусретљиво саскакује са дрвених мостића.

* * *

Попут жица харфе
њишу се борови,
крај зарасле баште.
Код пустог спруда
и светлог сточића –
непознат је рај,
неким изазван.
Кроз борова стабла

стазица кривуда
да пригрли тајну
крај скровите клупе
виђене у нечијем сну.
Нека до ње дође
сталожен и прибран
ко уме да воли а не зна ког,
да чека а не зна шта,
ако пак усни, одлетеће му душа
до светлих источника,
у сребрном искрењу
да се порадује.

Блистави делић невероватно радосног предела појавио се на небу, иза бреза оте-
жалих од кише – до тамо је чак водио и некакав пут. Обичан путељак, али вера у недо-
стижну радост није јењавала...

* * *

Стидљиви младић волео је цвеће. У невиној зачуђености оно је ницало из тла, не-
зауостављиво и поверљиво пружајући своје лице; било би лако обманути, пресрести
патњом и суровошћу радост сваке те беле звездице, њену ломну круницу, и понуђе-
ну унутарњост.

Али ове велике и кротке руке умеле су да додирују тако саосећајно и благо, са
уважавањем непознатог, да се у овом царству рањивости нико није бојао све ближих
тихих корака великог, загонетног бића.

Зато што у небо води прав пут, преко увис устремљених грана, преко стрмих кро-
вова. Где су гране као птице, као мачеви, као крстови и предсказања.

* * *

Тога дана беше млечно-нежно, тихо и влажно. И раније је примећивао да стабла
младога борја наликују на струне. Подно узнетих грана.

Млади бор стоји попут тихог складног пламена.

Звездо моја, звездице – или не, другачије. Лане моје тијано... Није вољену девојку
већ сопствени живот тако називао, који је био сасвим кратак. Није још стигао ни да
воли.

У висинама није било ветра. Дуго, дуго је тако стајао. Ништа није обећао пред оним
струнама. Али је у његово име нешто изговорено – није ништа чуо, али је осетио.

Није прозборио ни реч. Уздахнуо је, а није знао зашто уздише. Полако је кренуо
назад, газећи ногу пред ногу... Закаснио је на вечеру. Изгрдише га. Кришом је рецкао
перорезом кухињски сто. Размишљајући, разгледао је прсте и снатрио...

Тако га обећаше животу.

ЈУНИ

Вече је. Дуге, танке, помало тужне пруге на хоризонту.

„Видите, треба понекад ходати бос кроз коприву.“ Рекао је то и заћутао, а у себи помислио: „Е па, нема се куд, значи, треба.“ Размишљао је, гризући усне. Било му је криво што је изговорио наглас те речи.

Био је то просто срамежљиви чудак. Иза леђа су га сви исмевали.

Изнад плjosнатог песка дине, високо на небу, галеб одвија зарђали вијак. Борови обалске Калевале, махнувши на растанку, чиле. Нема плjusкања. Покрај спруда полегло вечерње, ћутњом пунао светло око.

Северњачки предео,
Сањалачка падина,
Бајословно онострано
Безобално обзорје.

На небу чудесна светла врвца. Та девојка му се заиста допадала, вредело је због ње ходати бос кроз коприву. Али напустила га је.

Чинило јој се срамним и смешним, што се ожежена нога сама од себе незграпно грчила. Он пак беше простодушан, и храбро се пробијао кроз жежу, босоног. Али нога му се при том болно трзала. Довољно да му не опрости.

Бајна госпођица – што није умела да се уздигне и узлети!

ВЕЧЕ

Шта ми знамо о лепоти? Ми, рецимо, сматрамо грбавце ружнима, а у својој грубости напосто смо превидели тренутак њихове лепоте. Не дочекавши наш топао пријем, њихова лепота се повукла.

Тако сами стварамо заборављену лепоту, и потом нас она прогања, и уједа, и захтева топлину за себе, ону која јој је била ускраћена, светлост, из које је била прогнана, и коју је најзад напустила, док смо ми свеједнако обожавали одурно, надмено лице Јуноне.

Зашто бисмо грбавца сматрали ружним – па и он има тренутке лепоте, а Јунона – опуштене, зле, чулне усне и на моменте оштар, кокошији, похлепни, зверав поглед. Али убедили су нас да је правилан нос и извијене обрве – лепота сама.

МОЛИТВА ТМУРНОГА ДАНА

Мирише на благу устајалост. Море свакога воли. Божја воља присно огрејава. Боже, који си створио ову дину, Господе, Покровитељу, помози ми – безазленом. Верни Боже

сињих дина, што у пешчари чуваш своје сиње птичице. Безазлен сам, а непријатеља имам много. И ја сам као та птица, помози ми.

Зар не знаш да се из твоје маште рађају буре? Зар не знаш да се буре подижу из маште сваког од нас?

НОЋ

Ноћас је почео да копни снег. Небо се сасвим отворило. Сипила је кишица. Не, капљала је магла. Уз светиљке се збили, посјајкујући, пупољци на скоро невидљивим голим изданцима. Бубрило је прамалеће. Душа је тешко поверовала, а сад стоји посве нага, добростива, потпуно уверена у све. Свако је могао да је повреди, да се није крила у ноћној тами. Заједно с пролећем. Одизала се пара, мирисало је на земљу, сипило је.

* * *

- Волиш ли песак?
- Волим га, јер је мек.
- Волиш ли борове?
- Волим, ако прислониш уз њих образ са присојне стране – зраче топлотом...
- А волиш ли коње?
- Волим. Имају нежне ноздрве.
- Волиш ли море?
- Да. Приметио сам да за тихих дана и оно воли мене.
- А волиш ли земљу?
- Какво питање! Па она је... она је моја мајка!

Док посматрам звездано небо, ја се питам: да ли су и духови осталих звезда тако добри, као што је добра земља.

И плаче ми се од сажаљења према њој: од ње стално нешто отимају.

Хоћу да је браним.

И бранићу је.

* * *

Као што се стег, као што искошена дршка стега проноси у модром небу, тако си ми појурила у сусрет, веснице моја.

Знам да верујеш у мене. Верујеш да, ако и седим по цео дан у шуми, зурећи у бусен и тобож ништа не радећи, да то није узалуд, или из чиста мира. Да, кад говорим о неуспесима, чиним то након својих најискренијих прегнућа.

Ти ми верујеш, до те мере верујеш, да можеш и да чекаш уместо мене. Верујеш и када ја не верујем, и када верујем у себе, као у Бога! Никад се не љутиш на мене. А људи се, напротив, љуте.

Верујеш, у име пролећног развигорца и родног краја. У родном крају нижу се оштроврхи маховинасти сувици. Простиру се бесконачни појасеви шума, врхови им бесомучно хрле у небо – њишући се на ветру над топлим кромпириштем.

У родном крају – другачија су свитања и другачији ветар.

УДВОЈЕ

- Витез мора да има чисту и искрену душу.
- Шта си предузео не би ли се исправио?
- Изјутра походим млади бор и поредим своје осећање чистоте са његовом висином – што јесте помало претерано...
- То ми ти говориш! Сад видим, какав си...

* * *

Верујеш ли ти у мене?

Верујем.

А ако сви буду против мене?

Не брини, верујем.

И ако ми сви моји поступци срамно противрече?

Без обзира на све, верујем у тебе!

У небо се винула ластавица, кружећи од среће. На дини је тмурно, магласто и тихо.

Шљукица се прибија уз песак.

АДАЋО

На ободу дине два бора имају облик пехара. Рашљаста стабла обликују бокове златне божанске чаше. Пошто су им стабла срасла – ту јој је подножје. Горњи крајеви разгрнули облаке сетном контуром приморског крајолика. У коврцавим игличастим гранама – вितिце.

Назвасмо овај пехар – чашом дубине, чашом сањарења и верности.

ДЕЧЈЕ БРБЉАЊЕ

- Дадо, ако се маца уда, да ли ће имати деце?
- Наравски.
- Дечица ће порасти, а она?
- Остарити.
- Дадо, а да ли ће једном умрети? Жао ми је маце.
- Она ће умрети, али не и њена душа.

– А ако буде светица? Да ли ће маца постати анђео?
– Носиће бели венчић око ушију и летеће као птица! Птичице ће се прво бојати – али она их неће дирати. Па шта ће јој!
– Дадо, а да ли мачке имају душу?
– Ма хоћеш ли већ заспати! Виле ти у усти!

* * *

Имадох парчиће меденог сунца.
Сунце беше жуто – и створио се жути камичак. Сунце беше розе – и створио се розе камичак. Сунце беше медено – и створила се тврда медена бресква.
Сијају медни облаци. Топлих провидних ивица, са лица превучени нежним ружи-частим ињем.
Плави колач озвездан сребрним звездама.

* * *

Желим да прикажем клобук беле печурке умним и чистим, какав је изашао из земље, захвативши собом део планетарне снаге. Зидове и слеме финске виле, какви су се помолили иза шуме, омивени далеким путем до облака.
Облак изнад планине, онакав какав је постао, преједривши светли небески океан. Чела звери обасјана белом звездом, како их је створио животворни Дух и Дах.
И мога сина, откад је дугим повијеним стасом постао налик на врбу, мило слепљеним праменом косе на челу – на брезу, а светлим очима – на млади ариш, који се својим шиљком зарио у небо.
Само што је он још добростивији од иве: нема кору већ сушту мекоту – и светлији је од ариша. Смеје се сам са собом. Његов додир благосиља ствари.

РЕЧИ ЉУБАВИ И ТОПЛИНЕ

Од лењости и жеге мачак развео уши.
Размакао сомотли ушице.
Изгледа као покисли миш...
У бари се смуцају белуци.
Беше једном
Мачак-сџомачак:
Гугутак
Блесутак
Мачурак-перутак,
Папрутак
Белутак
Малутак –
Смутак...

* * *

Топлим речима дотичем се живота, јер како се другачије дотаћи рањеника?
Мени се чини да је свим бићима хладно, прехладно.
Видите ли, ја немам деце, – и можда зато тако неиздрживо волим све живо.
Понекад ми се чини да сам ја мати свега.

* * *

Путуј далеко, далеко, рођени, мили мој!
Измучила сам те, одузела сам ти твој кротки грациозни живот. То се не опрашта
тек тако...

Лађе, лађе, далеко су лађе, рођени мој!
Умирући, говорила је да ћеш се вратити! Боље да заувек одеш у малу невину кулу
у модрој даљини, иза плаветних крајева.
Ах, вратићеш се ти!

Хоћу да ме воли више од сопственог живота, а моју нежност – више од сунца.
Хоћу да му душа препукне од нежности.
Али желим и да на моју нежност одговори са суздржаношћу дечје надмоћи:
„Немам времена, мамице, кроз пола сата ми креће воз.“ И да ускочи у каруце.
Немам времена, отпловиле су ми лађе, говори млади викинг својој вереници – и
већ замахују галебови за лађама.
И он, без да ју је пољубио, одјезди. А у шуми је у међувремену опао бадемасти снег
медвеђег грожђа, и сва шума као да се оденула у венчаницу.
Волела бих да заборави да се поздрави и опрости.
Лежим у постељи, болујем, и чекам га са нестрпљењем – да пробди мало нада
мном.

Да ли ћу још поживети? Брзо губим снагу.
„Мама, замисли, – путујем на Шпиценберг, изгледа да ћу тамо писати своју поему
лакше него на нашим кротким језерима!“
„Путуј! Ако умрем пре него што се вратиш, веселнице, пиши у тој смелој поеми и
о њој, о својој мајци!“
Тако га замишља.
Благословене су данас шуме над белим песком, израсле зарад ћутања. Издижу се
тешким гранама у непокретном ваздуху.
Људи су се, попут звезда, кретали у сјају обузетости. Оплакујући све кристално.
Пунозвучни беху минути – ниједан није минуо улудо.

ШУМСКЕ МИСЛИ

Имам већ тридесет и четири године, али сам побегла од сопствених гостију. Диван је то осећај када се спасеш бекством! Да ме не би приметили са ивице шуме, морала сам да легнем, заривши лице у маховину и старе јелове шишарке. Дно шуме застрто је маховином и танким гранчицама. У шуми је све прожето препознатљивим шумским зрачењем. У шуми си и сам сваког трена све шумскији. Све шумско је веома захтевно, све поручује „не додируј ме“. И добро се крије од туђинаца. Јарконаранцасте крљушти, отпале с тамне јеле, оседеле гранчице, освештане кишом: непријатељ их никада не види и не дотиче – не ремети њихов нежни ваздушни омотач. Захтевне, недоступне, поносите шумске ствари: риђе игле, старе и блиставе, отпале са висине. Понека пурпурна стварчица. Можеш и да је не приметиш. Када се најзад готово болно, као штене од хране, отргнеш од шуме, свему одузимаш душу, и одлазиш да забављаш госте – невољко, као када си у детињству радила домаћи задатак. Уз бол губитка нечег природно свога. Вероватно је и тада начињена иста таква неприхватљива и ненадокнадива штета.

Мисли овде навиру лако, саме од себе. Јуче је у каду с водом нападало много јелових иглица. Иза прозора се простирала шума.

Размишљала сам лежећи у кади. Познајем једну девојчицу прозрачне, скоро облачне пути, светло-сламнате боје. Њен живот је један од мојих снова. Васпитавана с нежном, пренежном пажњом, уверена да је оличење небеске чистоте и префињености, божанство своје матере и укућана. Девојка која ме је купала причала ми је о њој, од свих вољеној.

„Наша Тањица увек извољева док се купа. А госпођа ће намерно: 'Донесите мало песка и изрибајте је!' 'Не, да се нисте усудили!' – каже – 'какав песок! Пажљиво, Саша, код мене је све тако нежно! И ноге, и леђа!' И показује: једна нога јој се зове Маша, а друга Глафира. Маша је паметна, а Глафира несташна. Почне да удара по води својом Глафиром и све нас попрска. Не могу да одолим да је не штипнем и помазим.“

А била је ту и друга девојчица. Њу нису тетовирали, па није ни знала да има тело коме се може дивити. Увек би је после купања пожуривали да се обуче: тело је словило за прилично непријатну ствар, коју ваља крити од других. Када је слушкиња брисала ову девојчицу после купања, одједном је праснула у гласан и раскалашан смех и несташно је штипнула за стомак, угледавши мали кокетни младеж. Девојчица се осети боцнутом, и сама не знајући зашто, залупа ногама: „Како се усуђујеш! Како си могла! Како си смела!“ Сва се тресла од немоћне, несхватљиве позлеђености и очајања. Уплашила је и увредила послугу.

Па је и поодрасла. Била је недопустиво оштра, и због неког флагрантног нарушавања етикеције одлучили су да је казне. Али тек што је мајка подигла руку, она је добила напад – продорно је крикнула, и почела да кида хаљину с мајке. Престала је тек када је мајка одбацила шибу. Сви су мислили да је вриштала због страха од бола, нико није претпоставио да је узрок вриштању панични страх од додира, који је изједначен са увредом.

Знају ли уопште законодавци да исти закони не кажњавају подједнако, да свако има свој праг осетљивости. Без обзира што се свима додељује иста казна. Једноме она причињава самртне муке, а другом... Зар је законодавцима, баш као и родитељима, свеједно?

Али најгоре од свега је што се тај неприкосновени порив да се буде увређен, с временом губи. Ја веома волим обе ове девојчице, обе су талентоване и поносне, али једној од њих горко завидим. Душу треба чувати, као лептира, јер свако зна: да би лептир живео, не сме му се прстима брисати прах са крила.

Тако и нама бришу наше најважније.

А дешава се још нешто преко сваке мере ружно: неко нам прилази и, без питања, хтели ми то или не, учи нас ружним речима, пуни нам уши скаредним куплетом; и шума више није тако шумска за нас, шумске свећице малих цветова више нису тако благословене и бајковите, у свему је мање среће. И више се ништа не може учинити да повратиш своје раније незнање – преостаје ти кајање и немоћни бес.

Једној од њих горко завидим.

МАГАРЕ

Каска магаренце – на врату му леже опуштене узде. На њему седи принц – и у очима носи Пролеће.

Седи са стране, држећи ноге царски отмено.

Јер он је принц, и нема потребе за уздама.

Не знам како се то завршило. Можда се магаре спотакло – а принц слетео у каљу-гу, па га је, кад је устао сав блатњав и збуњен, и угледао своју спљоштену корпицу и згњечено цвеће, обузео стид пред онима који су туда пролазили у чисменој одећи, пуни достојанства.

То ме ни најмање не занима. Мени је важно да знам једино ово:

Каскало магаренце, и нико није управљао њиме – на њему је седео принц, и у очима је носио Пролеће.

ПРОЛЕЋЕ

Пролазник који је пришао решеткистој блиставозеленој живици личи на небосе-жног племића из Ламанче, има фино извајано чело и шаке. Али коса и очи су му север-њачки плави. Обучен је у топлу штрикану блузу.

Зауставио се и ставио руку на решетку. Дуго је зурео у зеленило. Прашином је упрљао длан. Обрисао га је о панталоне. Потом се склонио и пошао својим путем.

Машта да једне овакве вечери и мојим баштенским вратима приђе неспретни дугоња, из чијег добростивог погледа бих закључила да му је ту лепо. И ништа више. Трудићу се да убудуће изнађем најразличитије начине да пригрлим усамљенике. Кад

сазнам где живи тај нежнотели човек, послаћу му шал од fine вуне на лила пруге или бео попут јагњета – и бићу срећна, што му та мекотна верижњача милује врат.

Водњикави ветар одише неостварљивим пролећним сањама, и све нестрпљивија постаје душа.

* * *

Кроз хумке се беласају нежне нити сазвежђа. То су сазвежђа тананих, крхких, белих звездица. Причињавају ми радост. Хладно је. Ветровито.

Људи у повратку, разговарају о подвизима, о животу. Бела сазвежђа некеме служе као нит водиља.

Баштенска кућица окреће своје велико северњачко чело усусрет озарењу. Дело-ваће тако узвишено читаве беле ноћи. Бела млечна младост расута је у ваздуху – и бехара ка човеку. Одазива се душа, искорачује јој у сусрет...

ЕТИДА МЛАДОГ ПРИМОРСКОГ БОРЈА

Тмурно љубичасто небо – смрачује се, и они постају витки!

Волим вас јер сте крилати, и ваша крилатост има машак прве младости. Тај машак је златаст, звонак, а ваша крила, ваша крила су надморска.

Море је загасито плаво и далеко – линија до које досежу далека прегнућа, да би се потом слила с модрином, па не знам да ли се после простире модрина или машта.

И не треба да знам, зар није свеједно! Звонак је машак младог, крилатог борја, а њихова виткост је понекад помало накривљена – изненадна, као прерани раст.

Освајају славу и висине свога завичаја, где се роје облаци... Више ништа не треба да знам о вама, јер вам верујем – дозивате ме гласовима смелости, они ме прље попут пламена чистоте, док се високо изнад мене прикрадају облаци:

Крећем, и више ништа не треба да знам!

* * *

Да ли си се запитао зашто идеш изјутра на ивицу борика – и стојиш тамо, и чекаш? Појас смеђе земље натруњен је крупним иглама. Шта ће ти то? Па ипак те сасвим заокупља.

Душу ти обузима стрепња. Откуда та твоја љубав?

– Ево сад ће се разоткрити, посред дубоког мука. И понећу га у срцу, плашећи се да му посветим макар реч. Откриће се оно што се од памтивека очекује у време раних немилосних тишина!

Што се очекује, што још никада није било, што прилази сасвим близу и болно, а када га већ заволиш до суза – не приђе. Једино је то вредно подвига.

Отуда и тај излазак до ивице голих, високих, самотних стабала – и то зурење.

Отуда излазак на девичанску, чисту земљу крај шуме, и чекање...

* * *

Гордо путем својим ступам.
Да ли ми верујеш?
Своје корабље котрљам.
Да ли ми верујеш?
Бог ти ветар добар дао,
Бура их је све сатрла.
Да ли ми верујеш?
Једна за другом корабља тоне.
А ти ми верујеш!
Бог ти ветар добар дао!

ЈУНИ. ОБЛАЧНО

Травнати ветар дувао је тако ниско да је био смеђ, топао; мирисао је на кромпир.
Дуги-предуги ветар кромпиришта, стрпљиви, отегнути ветар поља. Тако изгледа
завичај.

Повратак. Топлина. Помало ме је стид због неуспеха, али искрено желим да славим
своје кромпириште. Али не бих да будем исмејана. Стид ме је. А требало би да будем
искрена, и да се не плашим сопственог стида.

Оставила сам иза себе јелову шуму. Кроз танке четинарске гране планула је румен.
Вечерња румен.

Постоје ствари којих се не стидиш пред Богом, али те је срамота пред људима. А
има и таквих да те је срамота пред Богом, а пред људима је чак пријатно, али с којима
није могуће остати насамо на зимзеленој ивици вечерње румени.

Руб јелика са својим високим стаблима-јарболима и јесте место за очишћење душе.
Да ли је ово мој пут? То је моје позвање? Посматра нас нешто огромно. Процењује
да ли смо добри или нисмо. Пре ће бити да нисмо, увиђам то и сама. Нестаће и шума,
али људи будућности биће добри, нежни, и пустиће да све расте како му је воља – раз-
обручено као некада давно.

* * *

Ах, ти, ликови војниче! Принче! Ах, ти, кудељни јуначе!
Да ли је пријатно летети наглавце са коња што се спотакао?
Да ли је пријатно из својих волшебних двораца доспети у гомилу подругљиваца,
и зверати уплашено плаветним очима.

Шта си се распекмезио!
Ето ти твоје осетљивости!
Ето ти чежње и тананости!
Шта, не свиђа ти се?
Како се усуђујеш да будеш нежан,
Када свако мора да прихвати наук стамености,
Изддржљивости, здравља и снаге?
Под хитно на обуку!
Нема гурења! Да стојиш право!
Немој да звераш, гледај с респектом!
Ми смо твоје судије, на нашој страни је правда – ми смо...
Само нам још фале нежности!

* * *

Вену настурције на дугим приткама.
Тресетишта воњају на љуткаст гар.
Усамљено тумарају бездане душе.
Од припеке презрева лето.
Не дотичи ме злом растакања...
Међу шушњевима и задасима презрелог свенућа
Замишљен блуди поглед,
Сумњичав и тих.
Млад, вечно младосћу анђела, мудар.
Растужен упија предстојеће узништво и худост
Прогонства из свих држава страшнога лета.

* * *

Разиграло срећно море
неустрашив чун.
Хранила га и појила
летња милоћуд.
Ех, ти, лењи Јерема,
Напоље из запећка,
Ветрић мами свукуда.
Небо – нежна промаја.
Љуску чуна покрај жала
вода таласу је дала;
испод шар-дубина хуји,
звонко пламте златоруји,
место мене чун лудује,
а мени ленгузу кући се путује.

РУЖИЧАСТО ВЕЧЕ

У ружичастом рају чисто испуног мора заблистале су и заповиле необјашњиве зелене траке. Осећаш жал за ведрином и за нечим неизрецивим, без икаквог повода. Отиснуле се линије зеленог младог сјаја, а одговор не стиже. Пред очима ти је још увек неповратна и неподношљива разиграност рајске светлости и воде.

Зашто је нужно да те усред несхватљиве среће нешто раздире, притиска и тишти – и да за то никада не буде никаквог лека?

ОБЕЋАЈТЕ

Закуните се, далеки и блиски, ви који пишете мастилом на хартији, погледом по облацима, бојом на платну, закуните се да никада нећете изневерити, да нећете клеветати једном створено – лепо – лице своје маште, па нека је то пријатељство, вера у људе или у сопствене песме.

Машта! – па ви сте јој дали живот – машта живи – створено више не припада нама, као што ни ми сами више не припадамо себи!

Закуните се, поготово ви што пишете погледом по облацима – облаци мењају облик – тако је лако оскрнавити њихов јучерашњи лик неверицом.

Обећајте, молим вас! Обећајте то животу, обећајте то мени!

Обећајте!

Часописне публикације. Колективни зборници. Песме из архива

ФИНСКА МЕЛОДИЈА

Поред нас фраковских, умидерених, наштирканих
запевао си песму домовине.

Из нас фраковских, умидерених,
измамио си ваздух студеног завичаја.

Где из голог девојачког врата

Изађе језеро засуто ињем.

Ено из цветног уха мушкарца

изађе облак и делић шуме,

а жена пустила из главе борове

а ја друм и момка у чизмама.

И стиже маховина с мочвара и мраз.

Полеїшеле санке селске. Ех, на!
Полеїшеле низ ледину. Ех, на!
Суљају се низ руйчаїе. Ех, на!
Не їлачи, не їужи, мама,
Немој очи да исїлачеш,
Мноїи їуїи су їо бесїућу.
Руку своїх їи не крши!

Очи сїаре не злоїаїи!
Неће синак ївој їройасїи,
Синак је од смрековине,
Синак је облужак їладак.
Синак їи је їрана млада,
їрана млада їаїерјасїа
не ломі се већ савија,
руке своје їи не крши.
Лаћај се боље ведрица.
Месїо їебе сам воду носио.
Не їлачи, мама, за секиром.
Пећ сам їи їоїлу ложио.
За моју секиру си малорука.
Ех, на! Давори домаја.
Пева и їуї.
Нема се, мама, куд.
Са уздама у рукама.
Ех, завичај!
С їушком на рамену.
Мајка је исїо їу.
Не їужи, не їужи, рођена!
Нека дува веїрушїина –
Не їужи, мама, не їлачи.
Камен ми се исїречио,
Борик ми је шуморио.
Веїар силно їовијао.
Мама, не їлачи.
Завичај, завичај је – окружје.
А мајка їи си једина.
Ради їебе сам кренуо.
Не їужи, не їужи, рођена,
Мама, не їлачи.

УКЛЕТИ ЛЕТЊИКОВАЦ

Када смо му прилазили, његов запуштени изглед поручивао је да је ипак настањен. Заклонила га је нечија туга, разбијена таванска стакла злослутно су зијала.

Када смо ушли у последњу собу, тамо су још биле присутне сенке. Дуж зидова су стајале празне наслоњаче, избледела тканина столњака беше пуста и прашњава. Невидљива душа овде је предуго чекала на вести, и на свему је лежала нека глува тежина.

Изашли смо на балкон. Неко млад и светао клиснуо је с балустраде и расточио се. Брежа је малчице искорачила, зането, попут химне, откривајући алеју на којој су се дочекивале кићене поворке младих светковина!

Тако је било раније. Вијугавом и стрмом стазицом сред веселог вресишта пролазио је он – млади Геније. Са свих прозора и балкона одзвањале су струне.

Али овуда одавно више нико не иде. Зарасла је чистина, прекинула се струна, запустела стазица, више не води никуда. Над радошћу сусретања прођоше године, и над свиме у празним небесима осовио се претећи Знак.

Кад смо се при одласку осврнули, изнад балкона и крова лелујао је својим сувоњавим врхом сувоњави бор, њишући се високо понад свега у празном белом небу. Беше то тајна приказа давних разорних олуја. Причињавале су нам се нечије стиснуте усне, кад бисмо се сетили грубог гранита подно куће. А са стране, око ронделе, пировале су још увек размештене клупе. Зачу се младалачки гозбени жагор, и лукови павиљона зазвучаше смехом здравице.

Павиљон је био зарастао у високу коприву. Зашумела је, кад смо је заобилазили.

* * *

Топлим речима дотичем се живота, јер како се другачије дотаћи рањеника?

Мени се чини да је свим бићима хладно, прехладно.

Видите ли, ја немам деце – и можда зато тако неиздрживо волим све живо.

Понекад ми се чини да сам ја мати свега.

* * *

Путуј далеко, далеко, рођени, мили мој!

Измучила сам те, одузела сам ти твој кротки грациозни живот. Немој ми то опростити...

Лађе, лађе, далеко су лађе, рођени мој!

Умирући, говорила је да ћеш се вратити! Боље је да одеш заувек у малу невину кулу у модрој даљини, иза плаветног обзора.

Ах, вратићеш се ти!

Хоћу да ме воли више од сопственог живота, а моју нежност – више од сунца.

Хоћу да му душа препукне од нежности.

Али хоћу и да на моју нежност одговори суздржаношћу деље надмоћи:

„Немам времена, мамице, кроз пола сата ми креће воз.“ И да ускочи у кочије.

Немам времена, отпловиле су ми лађе, говори млади викинг својој вереници – и већ замахују галебови за мојим лађама.

И он, без да ју је пољубио, одјезди. А у шуми је у међувремену пао бадемасти снег медвеђег грожђа, и небожедна шума као да се оденула у венчаницу.

Волела бих да заборави да се поздрави и опрости.

Лежим у постељи, болујем, и чекам га са нестрпљењем – да мало поседи крај мене.

Да ли ћу још поживети? Брзо губим снагу.

„Мама, замисли, – путујем на Шпиценберг, чини ми се да ћу тамо писати своју поему лакше него на нашим кротким језерима!”

„Путуј! Ако умрем пре него што се вратиш, безумниче, пиши у тој смелој поеми и о њој, о својој мајци!”

Тако га замишљам.

Данас бежу благословене шумице над белим песком, израсле ради ћутања. Подигавши своје тешке гране у непокретном ваздуху.

Људи су се, попут звезда, кретали у сјају обузетости. Оплакујући све кристално.

Пунозвучни бежу минути – ниједан није уминуо улудо.

ФИНСКА

Да ли је? Или не?

Борови шује ли шује.

Ана, Марија, Лиза, ил’ ко?

Да ли је то? Или језеро?

Лула, лола, лула-ли.

Лиза, лола, лола-ли

Иглице шује ли шује.

ти-и-и, ти-и-у-у.

Да ли шума, ил’ језеро?

Или шта?

Ех, Ана, Марија, Лиза,

Хеј, тара!

Тере-дере-дере! Ху!

Холе-куле-не!

Да ли језеро? Или шума?

Тио-и

ви-и...у.

ПИКАСОВА ВИОЛИНА

У светлој мраморној сенци – њихање лустера.

У имену срећног полупаћеника, на плочици драгоценог сјаја, нервозним, угластим линијама, царство сенки изразило је сву узвишеност патње.

А издужени труп музиканта, којекако урезан жилетом, беше наставак и савијутак намученог виолинског врата. Волутом генијалне виолине запоседнуто је царство белих зидова, и скровито тајанство духа, и спустила се магла беле музике, поринута у свет немости, што нас ослобађа од предмета.

Размажени паћеник плавичасто бледог лица, са дивана, пружао је намучене руке и подизао шиљату браду према светлости.

И попут њега, цвеће у кристалној чаши с водом безмало је скончавало.

ГРАД

Мирис крви и срама с кланице,
Безрепа кучка притиска исмејану задњицу уз стуб.
Правилне и мирне тамнице,
Дамски шеширићи с цвећем у лахору чипке.
Преклиње камење, преклиње целата...
Од гужве, трамваја, аутомобила
Не виде се уплакане очи...
*Пролазе, пролазе сивослучајно,
Не мењају никад појилед карџонски.
Збори се сивојо, ромори шајно:
„Ближи се час нечије срамоте“
Лейоша, лейоша вечно усмређивала,
Из љубави сиворена, из машије сивара!
И својим дахом преноси
Обешчашћених висина лик.*

– Тако, дочекајте сваког Песника исмевањем.
Ударајте га бичем.
Нек носи он своју песму као жртвени дар.
У царству ваше власти нек иде окрвављена лица,
Па у час кад пред разлајаном улицом
Низ његов образ потече крв –
Нек схвати да је у свету смутљиваца и аутомата
Дошао да проповеда љубав...
*Да би њу своју љубав, љубав вечију,
Кд разблудник продавао уз бале и јорују њину
Док уоколо у заносу се кикоћу и кезе
Пошћенењаци овлашћени правом да убију!*
На завршетку, док изнемогао
Пада уз подсмех на камење полупијано,
Нек се, под модним шеширом засмејаних без трептања,
Одрази увек иста картонска пустош.

ВАСИЛИЈ КАМЕНСКИ

Н. С. Гончаровој

Чарн-чали-ај.
Из жутог татарског доба
шареном дугом Препорода
речног је пирата добачен смешак
И препланулоост овдашње кошчате шије.
Врели је песак
топко узбибан
а камење свикло на тврдину.
Рало линије бразда.
Чарн-чали-ај
Опаки султан.

У харемима тихи ћилими.
Пурпуром свиле
тек увијено тело,
амбису налик смола косе.
Очи – кладенци. Обрва бај
И усне – крв.
Змијорук хрс,
Охоло
Извијена усна танана
Чарк-чали-ај.
Дај.

Узми.
Саадет? Черибан? Рамзие?
Буди нечујан
Калијан
Тај.
Дај.
Утајиш – носиш.
Чарн-чали-ај.

ЖДРАЛОВСКИ БАРОН

Неко се поврх сметова занео светлом бесмислицом.
Зацело је небо бунцало – јер безумник над градом, што куља сјајним фебруарским
облацима, свима, одасвуда, упути Знак: за сваког исти, саборни пехар радости.

Лепршао је пустом улицом као дух и дотицао кваке на вратима... Машући веселим рукама, изливао је чашу мира и пријатељства право на брезе и јеле, право на град кроз испарења фабрика. Право у срца, покорена неочекиваношћу његове млађане баронске појаве.

Нису поднели његово светло бунило љубави и радости. Његови, у сјају заједништва, претерано срдачни гестови подстакли су их на наношење бола и увреда.

– Шта си се разгаламио, дрски блесане, очерупано-радосни понижено-горди ждраловски бароне?

И нареди разљућени сатана да се витез ухвати и срамно ишиба.

И узеше шибљике које су се љупким зовом разлепезале у небу прамалећа, узбуркавајући својом нагошћу небо и земљу, и начинише од њих шибе за витеза.

И када су га усред његовог плеса ухватили и предали мучитељима – и под ударцима мучитеља бунцао је о светлости. Јер у његовим грудима подигла се копрена, и у свом светлом безумљу видео је да одважна пролећна љубав шаље преко целе земље, у виду смеле, модрикасте и далеке врвце – Знак граду.

„Нека лети и одзвања по пролећном небу кликтај ждралова. Нек лети моја звонка ждраловска радост. Јер небо – највећи од свих чудака – шаље Знак, да су се погледи удаљених полова већ срили.

Звони, дуговрата ждраловска радости, а људи нека зуре у ждралове, што лете у троугластом јату, нестајући иза трепета шуме... И замахују, баш као и ја, дугим рукама, док ништа не ремети прозачност њиховог јата, па чак ни сама смрт... А када дође оловна вест, примиће је погођена груд, и изокренуто крило, и откинути се са неба. И пашће витез високолетни, и дугоного, устрептало, предано вратити земљи своју крв.

И лудост ждралова већ је грлила далека шумска ивица...”

И подсмехнуше му се на добро познат начин.

И изгледаше земља као пресвета Дева Марија, осмехујући се благо на витеза храбрости и поруге, на витеза смисла и бесмисла, на свога верног витеза.

А када се воздигао, измучен и исмејан – начинио је штедри покрет руком, гест саборног, свима упућеног поздрава – због чега се луда радост приснила свим људима.

И небо је над градом разорених и потлачених затрубило збор.

ПЕСМЕ У ПРОЗИ

Стајала сам у пољу сама.

Позним бледим одсјајем вијугале су беле змије бреза. Одједном тајновито, јетко, злослутно зашапта раж. Ваздух се узвитла. Дрвеће узврати уплахиреним ромором; из удаљеног села осети се смрад влажног стајњака, крошње нагло загудеше, зајаукаше.

Све је одозго прекрио, насрћући, гласни талас олује.

Ја се освртох, тражећи узрок уплахирености ражи, ваздуха, дрвећа... И намах разумедох да долази нешто страшно, попут стихије: из блиставе, ружичасте греде облака, куљали су, навише, ројеви колобара.

Забринуто, грчевито, споро. У страшно сабраној тишини.

Облаци, један за другим, препуни тајног, људима недодступног смисла.

Виђали сте, зар не, врапце како се излажу топлоти, како се греје дрвена сеоска изба. Када на све падне зрака јутарње радости. Довољно је да расположено прође неки човек, срећан због смеха младих и успутних пролазника, због њихове спонтаности.

Он сам је спонтан, задовољан животом.

То је Песник.

Натписи изнад радњи постадоше због нечег чудно далековиди.

Биће да се по светлој самотној траци тротоара приближава неко добро знан. Кротак, дирљиво преображен.

Биће да је жишку вечерње румени украла хитронога запрега, и сада је носи у град плавети.

Куће посташе чисте и строге, румен утону у мисли.

Ноћнији дођоше коњи.

„ДОКТОР ПАЧИНИ УЂЕ У СТАЈУ...”

Доктор Пачини уђе у стају и поче да храни људе, што приспедоше са улица украшених натписима. Затим се запути у интелигентно блештавило стаклених врата.

Извесно време беше комода и преживљаваше новину улице, пролећа, лахора, и окопнелог снега.

А онда постаде бела кула. Ружичасти зраци грејали су му слабине, као да се васцело пролеће уливало кроз врата.

– Ето, нисам данас успео да будем ништа, осим одурне улаштене чизме.

„НЕЗАДОВОЉНИ СТЕ ЖИВОТОМ?...”

– Незадовољни сте животом?

– Живот ме спутава. Свуда су постављене тарабе и решетке, загушљиво је, мрачно.

– Желим јарко светло, слободу – ако нема слободе и сунчевог сјаја, онда желим пожар, да све ограде и кокошињци нестану у пламену.

– Хм!... вероватно са онима који у њима живе – а ко ће изградити нешто ново на том месту – Ви?

Нови живот може да опстане и без кокошињаца.

Јефим број 6. – Овај господин хоће да прође без људи, без зграда, без ограда и цивилизације.

– Помоћи ћемо вам у томе.

Нови пацијент каже да је спутан и противи се кокошињцу. Плашимо се да ће се напад поновити.

Пацијент број 5. Опет тврди да су зумбули у рундели – цвеће његове жене, и плаче.

- Пресадите га наспрам кокошињца, а број 6 – наспрам зумбула, тј. пожара. Стражар се двоуми.
- Па да, значи преко пута зумбула, а оног ближе кокошињцу.
- Ах, господине, нисмо је то могли питати. Сломљен јој је врат.
- Сломљен? Али то значи да је било лоше изведено.
- Лоше изведено?
- Па да, у противном то заправо веома освежава и чини да се осећамо високо изнад других људи и околности.
- Ми очигледно не разумемо једно друго.

ВЕНЕЦИЈА ВРУБЕЉА

Растопљени отров заноса већ се улио у жиле. Запламтеле распамећене бајке и баладе пожудних ноћи. Све трепери и дрхти, у очима севају драгоцености. Замамни погледи привлаче сусрете; а искре сусрета – погледе...

Баршун и коцкање у змајско злато. Бледо лице озарено жељом – блиставим уснама. Излудела дрхтавица што се богохулно спушта; до устава капија и попречних улица. И опет изнова кипте мостови и трг...

Испод високог свода запаљено небо.

СУГУБИ СВЕТЛАРНИК

Кроз дворедни собни светларник сија сребрно сунце. (На оближњу смреку натакнута је круна.) Танке и жућкасте летве – кроз њих се провиде сребрне смрекове гране – струне су прозорске музике.

Постоји сребрно царство.

Створено погледом кроз прозор. Додир стакала сабира зраке и тако се одвија (происходи) просјај сребрног царства, сребрних грана. И док гледаш кроз прозор и говориш: смрека, сан, сага, сребро, светло... заправо изговараш, и нехотице – север, сунце. И понеке норвешке речи, попут Солвејг, Солгауг, Сванхилд, па још и срећник (срећа).

Све је то скупа у овом светларнику.

„ИМА ЈОШ ЈЕДНО ЗА НАС ВАЖНО, А ЗАБОРАВЉЕНО ЦАРСТВО...”

Има још једно за нас важно, а заборављено царство: душе оних које смо увредили (они које смо увредили).

И то за нас увек јесте изузетно болно.

Двоје седе на брегу и осматрају. Гране су заклониле њихову наклоност. Доле се хвата мрак. Наранџасти песак греје врелином нежности. На небу је млечна измаглица, отуда плине бела ноћ и пада на дине.

Могуће да се у дрвеће усељавају духови много већи од људских душа. Не би ли срочили грандиозну молитву упућену небу.

Неко чати. Фински кућерак. Он је читавог живота широко загладан у зелену дубину четињара.

Кућерак што има шумске мисли.

„ДА СУ МИ ПЛАВЕ КИНЕСКЕ ШОЉЕ...”

„Да су ми плаве кинеске шоље, кафено лонче пријатељства и ананас радости. Рај љубави и талента.

Све братски подељено и од свега по два у рају за двоје. Одскора ми ништа више не треба.

Заустави се магновење – прекрасно си.

ШУМСКА СЛУЖБА

Оцвала румен расејана
у прозрачност.
Млада јасика многоструна
У проводрицу.
Шума се воздиже као хор.

Истанчане уши наћулило
према тишини
склупчано у смирају звере
опчињено.

Зенице упрло ка шуми
широм отворене.
Можда се и моли
у тајном надахнућу,
очарано звере озарене душе.

Освештано дрвце клеке
грчкој светиљци налик
на рубу шуме.
Упућује ми знак тишине.
Чекам.

Пролећна струна јасике.
На шумско вечерње
идем, изокола.
У вртолац.
Да не прекинем мачју
Молитву – причешће...
Али ево пропе се,
Претворено у скок,
Узима учешћа у
У плесу свештеном.
У коме изгарају водени цветови
и ноћни лептири.

ЧЕМУ БОРБА СА УСУДОМ

Немој вагати и решавати тајне
Живота.
Прихвати тајну тела...
Не бој се одговора.
Свуда су пустаре.
Обрасле травама
И вењом.
Пустаре што здружено у даљину хрле.
Једно за другим приклањају им се
Вресишта и младе шуме –
Чему борба са усудом,
Суводоли, пустаре,
Шкрипа борова и јасика над њима
Пружају се у недоглед.

СМРКАВА СЕ

Смркава се.
Море се модро смеши...
Уснули борик.
Као да ми се у сунцу
Нове земље откривају,
Као да ми се струне кидају у души

И боли...
Уснули борик на сунцу.
У смирају и нехотице
мисли се окрећу тајни...
– Не бујај у мени,
Немерљиво блаженство.
Заклоните се, открића нових земаља
Или ће од бола срце да препукне.
Нису за откровења спремне његове струне!

ПЕСМА У ПРОЗИ

Нижу се и све заклањају собом вечерњи, хладни, сребрнасти облаци над срмом процвале ражи.

Само на једном месту их је пробушила, прогорела, једна искра... искра ватреног неба.

Хтела сам да бацим још један поглед на њу, али све је опет постало сребрнасто и тихо, те хладне мајске вечери.

А када сам се осврнула, бели звончићи веће клонуше с високе пешчане ивице стазе попут венчаног венца.

Те сребрнасте тихе мајске вечери.

УЛИЦА

Улица пламти од црвенкастих одблесака. Снага електрике једнако наједрава, попут главобоље.

Под ударима светлости, у непрекидном трку, испружених вратова, судара се за-
слепљено стадо, уперивши непокретне стакласте очи на ватрену скакутаву пегу све-
тиљке.

Одгурује усамљене придошлице, обара их, трчи преко њих, јури ка светлости.

Улица кључа клобуцима помрчине и светлости. Из домова, из скровитих закутака
бљује безглаве ројеве буболиких бића, која сместа доспевају у громогласну вреву.
Батргају се изгубљено, не успевши да се прикључе гомили. У узбурканој празнини
преплашених сенки, копрцају се, гурају, обарају све пред собом. Очајнички покуша-
вају да се спасу од разорне уличне бујице. Она их захвата, испира из свих ћошкова,
носи са собом... Посвуда бука, ужасавајући осећај изгона. Јуре напред. Налећу на не-
што. Обузима их ужас. Нешто се наднело над њих, прети да их захвати. У комешању
таме опкољава их шкргут, бестијално урликање прогонитеља. Црна провалија. Засле-
пљујући бол им пробада очи. Вид им застире тама.

Хладна, немилосрдна светлост тишти, облива погледом: са свих страна је њен безоки
поглед. Снопови празне, хладне светлости. Хиљаде подругљивих знатижеља сатиру,

откидају комађе душе. Грабљиво, дрско га процењују; бацају насред улице, на светло, пред надирујућу гомилу. Пипкање, превртање, одмеравање робе. Пир халапливог користољубља.

– Погледајте ову! Окрени, окрени је, још мало... Каква је! Ха-ха-ха! Осмотрите вајну уседелицу! У дечјој соби, на ћилиму, причала је бајке из ледених палата, о комадићу стакла и о некаквом кресиву.

Мислила је да је време вечност! Ха-ха! А време је – рок! Запамти, рок, први дан у месецу!

Улица, многолика, неговано-розикаста, нарумењена и гладна подлом глађу недовитих – поблескује крљуштима огледалских одраза и лампи. Улица фризерај – наколмована, изложена, попут јувелирске радње. Гласно поручује:

– Настојте да се прилагодите! Ваља се прилагодити. Ослоните се на нас. Ми смо искуснији. Имамо укуса, одређене узоре...

Дајте да вам на трен извадимо душу и осмотримо је. Покажите нам овај делић, осветљен пламеном свеће. Баш занимљиво: шумске дивљаке. Понешто од тога може се још искористити, повољно продати... Ово пак не одговара... Боље га уклоните: знате, то код нас није на цени. Такве ствари немају прођу. Можда пре извесног времена... Али сада се то више не тражи.

Надире ледено светло.

Блатом се котрља гвоздено клупко, тешко и мразовито, и дроби све пред собом.

– Да смо раније... Сад је већ касно. А како смо могли раније?

Светло је попут главобоље, која исколачује очи. Рок! Рок је до првог у месецу! Надире точак...

– Нећемо успети! А шта ако они буду први? Да, они ће први заузети места...

То значи нашу смрт!

С буком у ушима, уз бол и мучнину, отворених жила из којих лопи крв, с безнадежношћу самртника, почиње утакмица.

Брже, брже! Боже, нећу успети! Нисам стигао о року, нисам стигао!

Смождити, сатрти... Чак и сада, у самртној муци, на делу је грамзиви порив, наказно напрезање... Што брже. Што безобзирније. Заборавивши на неизмерне дубине. Јер то су обичне фантазије! Фућка нам се на њих из бусије профита и помодне потражње!

Трепћући понижено, поданички седају, и попут псета љубе баршунасте ноге Молоха, посуте брилијантима. Начинити од душе продорну гасну светиљку, точити заслепљујуће млазеве, збунити, облити запрепашћењем, привући себи исколачене овнујске очи. И нека јуре ка теби, рушећи све пред собом, газећи једни преко других! Важно је да си ти на сигурном! Да тебе не сможде.

Надвикати сваког! Вичи, дери се, као суманут. Електрична слова вриште у црним провалијама неба. Извикују објаве црвеним, зеленим, жутиим флекама.

– Најбоље! Најпогодније! Портابل! Грамофони, пијанина...

Трепере, кокетују с помрчином. И изнова се цере. У црној чељусти наизменично се губи и појављује јарко осветљено зубало: најважнија је добра реклама!

Поигравају светла. Улица је махнитала у млазевима сјаја и блата.

* * *

Хитају, да оскрнавe своју душу опседнutoшћу лаком зарадом. Или заостају изa ру-
ље, губе се и распaмећују; пропадају као застрашена собна животиња, избачена на
улицу. Ево је како снује, смотана, са безнадежним широким очима ужаса. Одасвуда
надиpе бука, лупа, бол. У неиздржљивом ужасу бежи, пузи. Бауља од зида до зида,
изгубљено се копрца и скончава у надолazeћој халабуци.

Држ' је, држ'!

Надиpе свеопште лудило, у мору светлаца; обузима оне које су заостали... Зграде
плешу у електричним пропламсајима, међу ватреним јамама. Притискају одозго: све
ће згњечити, провалити лобање, смрвити мозгове.

Пуцкетаве, јаркоцрвене ватре довикују:

– Ха-ха! Особењаци! Сањалице, јесте ли се наситили својим узвишеним ритуалима?
Ха-ха! Треба вас ритати, шутати. Терати друмом! Ударати по лицу, по устима – до самог
краја! Шта је? Бриди? Боли? Сева?

Калдрма је тврда, одбојна и бесконачна. Блесак ужареног плина, прасак, као кад се
расцепи платно. Огољени нерви вриште. Распети ваздух јауче свирепим, металним сјајем.

Па ово је кланица, продаја, лицитирање узгојеног меса. У мртвачки белим и црним
сенкама бесомучна гужва; врпоље се, размеђу, нуде сами себе и једно друго. Разго-
лићују се, иступају напред. Тела надиpу на тела. Међусобно се меркају, биркају. Наме-
штају се, излажу погледима. Извијају се, показују зубиће, трепћу очимама. Окрећу се
на све стране:

– Погледајте само, ова полутка ми је маснија! Видите ми груди! Права правцијата
биста!

– А тек моје очи! Окренем главу, погледам са стране и – ево!

При розикастом обнаженом светлу сјаје им груди, задњице... Миголје се у бестидном
комешању. Мирис тела и парфема; безобзирног парфема, омамљујућег и нападаног.
Сви на улици се врпоље, излажу светлу, штрче, навиру...

Црвени млазеви пробадају, пеку... Заривају се у мозак. Ужарили се гњили зуби у
црним разјапљеним чељустима. Рупа гута и рига црnilо руље. Црвено, усијано, шишта-
во зло позива:

– Изволите, изволите! Уђите! Без снебивања! Ха-ха-ха! Наша је реч последња! Кла-
сификација! Хигијена!

* * *

Побећи, пробудити се... Камо среће да је у питању сан. Да завлада тишина... да се
отиснем у дубину тихог сутона, скамењеног у непокрету.

Сав намештај, све наслоњаче мирују, и окренувши се према прозору, чекају. Орман
с књигама тоне у безвремене мисли. Беле бисте Великих погружене су у чистоту ска-
мењеног, гордог, усамљеног умовања. У мека маштања, у тиху дубину. Тиху, попут
дече собе, са лакираним полицама за играчке, где се зауставило време, где је ваздух
нежан и прозрачан.

Времена нема. Једино куцања сата и очекивања ноћи и сна, у децјем кревету, што мекотно плине, љушкајући се, по сивкастим узбурканим таласима, у неозвездану вечност. Има тишине!

1905–1906.

О ИСПЉУНУТОЈ КРВИ

Оно најобичније, свакодневно

Имао је нежно плишано чело. Играо се, умивао невештом шапом. Волео је децу и поверљиво им лизао руке.

Куварицу је увредила млада господарица. Куварица му је просула врелу воду на главу – и одмах потом заборавила на то. Све се десило у тренутку.

Куварица се убрзо смирила. Куварицу је прошао бес и орасположила се – умилила се и умиљавала животу.

Живот пак оног ко се добродушно играо с људима, претворио се у неизлечиви ужас одеране црвене главе и исцурелих очију. Они, којима се до тада умиљавао, окретали су се са гађењем од њега. Био је за нас лоптица која се растаје са животом.

Даће Бог да се све брзо оконча.

1909.

ИНГЕБОРГА И ФРИДЈОФ

Привиђа ми се да су најзад ушли у храм Балдера, Бога доброте и светлости, да су ушли слободни, лаког даха, ведри. Стоје, одевени у златну кишу њене косе, златне као светлост што обасјава унутрашњост храма.

Тога дана лице Балдера је блистало. По стубовима и сводовима звучале су зелене, црвене и плаве боје. Јарке шаре одазивале су се распеваном сунцу.

Пролећно кристално небо провукло је своју плавет кроз јелов славолук. Планине и шуме Скандинавије потавнеле су.

Причињава ми се како долазе преко пролећних расквасина: снег клизи по падинама брегова.

И стоје тако, злаћани, с модрином сред славолука, а страст [...] мами даљином. Оствареном надом, сви извеснијим блаженством.

Тако ми се приказала блистава визија у свитање тамног новембарског дана. Тако ми се привиђа и сада, када гледам на тамне, свеже, сочне боје југовине, што звуче између белих пластова сена.

ПРИСТАНИШТЕ

Лука – то жељено уточиште за човека, уморног од битке за голи живот. Попут чаробне призме, поглед, не умарајући се, може да се усмери и на ћудљиву архитектуру облака, и на беласање јарбола, и на променљиве нијансе мора под небеском ширином. Строге контуре бродова, са танким тамним катаркама, испуњавају душу осећајем мере и лепоте, док се грациозно и тихо њишу на таласима плиме. За оног, ко се већ одрекао сваке знатижеље и амбиције, има неке тајанствене и отмене пријатности у томе да, лежећи на балкону или наслоњен на ограду кеја, прати узбуђену јурњаву путника у доласку и одласку, који још увек имају снаге да желе, који теже да путују и богате се.

ЕТИДЕ

Топла тамна снага воњавих испарења. Људи шљапкају каљачама по снегу.

* * *

Вуче се отегнуто кретање улице. Каљави жућкасто-сивкасти снег на таљигама. Коњи, рукунице, главе с наушњацима (блато над сурим таљигашким асурама).

Етида шуме

Из земље се пропеле зелене дебеле змије, из њих севају у цикцак црне муње ка небу. Из сваког стабла пригнуле се змијице на једну страну, као да их потискује ветар.

Етиде улице

Беле мермерне статуете. Банално испупчен розе корсет у прозору.

* * *

Украс: бик из папје-машеа, густо прекривен окер мрљама, украшен старим прашњавим ружама.

* * *

Напољу се укрстиле, хаотично сплеле сељачке саонице с великим трбушастим бачвама пуним рибе. Рибљи ваздух.

* * *

Нацртани жути бикови. Прекривени прљавштином и прашином.

* * *

Мокри коњи у жутом снегу. Крај џакова сред расквасина – смочени рамови. Заседело се иње југовине. Мусава фирма ведро мрмори пролећем.

* * *

Тек што је над реком планула рујним изданцима и замирисала младом кором врба. Налик копсени голубије боје, затитрала је открављена шума.

* * *

Леденице висе са кровова, као леденичаве кудраве гриве.

* * *

Олуци исплазили ледовите језике скоро до земље.

* * *

Изјутра је ваздух бео, сумагличаст од мрза што се стеже.

* * *

Мраз гвозденим клештима штипа за прсте.

Сукова је зима

Дремају кристални шумарци. У белом сну, гране врба савијају се ка земљи. Главице брда се сливају са белим ваздухом.

Чипкасте решетке. Посуте ињем, крупним, попут реса. Шкрипе, сопћу огромне санке, једне за другим. Коњски оглавници цакле се у белој даљини.

Раним јутром

Огромне залеђене санке.

Са људима што стоје непомишно, побелелих оковратника и црвених носева – у смрзнутим ваљенкама.

Указале су се у белој даљини и, руштећи, нестале.

Тик поред измагличасти цркве. Мимо белих станишта људи.

На позадини ведрога јутра, што руја ваздухом, небо се прелива као седеф. А пруге блиставих купола дошле некако загасите.

Куполе од тога постају граорасте, као изрезане од картона.

* * *

Суви, лимени звук дрвећа.

* * *

Црни метални одрази запутили се у оловну (нему) дубину ћутања.

* * *

Ћутање над зимовником барки. Шкрипут и мук. Затворени прозорски капци. Опсада може да почне.

У сумрак

Нижу се замрзнуте барке, засуте снегом. У њих плазинама упире лед.

Тамо где није замрзнуто, црни се бистрина, оперважена белим зупцима. Шума је све немирнија и натмуренија. Уличне светиљке исијавају очајнички позив на одбрану од хладноће. Река тишине с побелелим стаменим баркама, ћутљивим белим обалама и оловним ледом.

* * *

Сутон... занемелост...

Кад засопће ледно чудовиште – шума постаје љубичаста, уплахирана, лампе пред усковитланом шумском масом урлају жутим сјајем.

Или пак царује голомразица, беснежна зима налик јесени, кад дрвеће зебе на леденом ветру и из снега тужно штрче мучаљиве гране, пруже и црне траве.

Пролеће. Југовина

Вода струји између снежних зубаца спруда. Једна на другу належу барке, тамне и крупнооке.

Густим, сочним, домаћинским бојама хукћу у сивом ваздуху. Хватају се у коштац.

* * *

Из окопнелог снега, крута црна ребра чамаца.

* * *

Снег прекрио дрвеће, обиснуо се о рашље, привиђају се далеке, све дубље беле рите.

И машта већ лови
Како тијано копне
паперјасте пахуље,
неоковане мразом.

ПРОЛЕЋЕ

Замрли врхови дрвећа
У очекивању сванућа.
Промигољили облаци
Налик нечијем сну.
Зањихао се мајски смех бреза.

* * *

Модрим очима Бог завирује у прозоре.

ЕТИДЕ УЗ „ПЕСНИКА“

Беше у пролазу. Из једног прозора неодољиво привлачно засјала је ивица абажура. Иза тих осветљених прозора текао је нечији живот.

Али све то нема значаја. Ради се о нечем другом: иза видљивог живота крије се истински, који служи као одгонетка свега. Видео је тек његове уломке. Рецимо, црни лакирани клавир, попут црног мрамора. Крај њега фигуру у перници и очи-звезде што сијају. Блистају. И публику око црног клавира, при чему су управо напудерисани увојци перике наговештавали одгонетку тих градских светала.

Концертна сала, концертна језа, бледило, локне. Тамнозелене ловорике. Звезде, звезде. Не, ни то није оно право. Пукотина, кроз коју деца ноћу, у три сата после поноћи, завирују у обасјану собу, где се одвијао неки тајанствени живот, одраслих званица. Њихов праскави смех, налик на врели амбис у ноћи, када се иза златне пукотине – крије оно још неискушано, недоживљено.

Нешто жуто и наранџасто заслепљује им очи, враћају се у постељу, чврсто уверени, да су наслутили оно право.

Истински живот блеснуо је на трен, у наелектрисаним балонима, у привидној безначајности.

Зашто већина људи не живи истинским животом?

У продавници музичких инструмената вратови виолина и виолончела наслонени су на зид и, као из другог живота, крију некакву тајну.

Људи се венчавају, живе, умиру, али све то нема значаја, иза свега је некакав вечити концерт, нека узвишена мисао, која никако да замре, и људи само ради тога и долазе на свет.

Нешто налик на концертну салу. Са звездама, ловорикама, блиставим очима Моцарта.

У томе се крије тајна града. Вилингграда.

Он често није разумео музику, али је уживао, свестан да се баш у њој налази истина. Очекивао је, премирући, узаврео, када ће се раскрылити врата, док звецка искричави кристал. И пламте плишани набори.

* * *

Пролази поред ниских кућица тихе улице. Коњ жваће сено, мужик убацује снег на таљиге, али ни то није тек тако, само по себи, све је то зарад музике и поезије. Душу му обузима некакво миље. Као деца имали су кутију за лутке, на којој су били представљени напудерисани човечуљци, који позивају да се подигне завеса. Девојчица са локнама ударала је у добош. Све то га је подсећало на Моцарта... Та слика беше повезана са ноћним звезданим небом, са музиком и поезијом.

И када би пролазио поред најобичније радње с посуђем, њени титрави одсјаји као да су управо плесали... Да се то може дочарати, било би равно симфонији истинског живота.

Долазио би кући обузет усхићењем, и препуштао се раду у неудобној пози, седећи на нечем тврдом, не би ли се ваљано помучио.

Био је срећан, јер су са њим на свету, у истом граду, живели генији, изабрани. Који гледају исто суморно небо. Замишљао је животе тих изабраних. Како седе, пишу, некаквим знацима. Сањарио је. Тешио је сам себе. Туробне, безбојне дане није трпео само он, подносили су их и ти „великани“.

Осећао је потуљену слабост, као када се прездрављује. Дуги дани миле један за другим, и сваког трена може наступити ново прекосутра. (Утонуо у свакодневље, не очекује много од сутрашњег дана, мада се све може догодити и колико сутрадан.) Он, на пример, може да отпочне нову ствар, може му се јавити предивна, истанчана замисао, и он ће је оваплотити; наравно, биће то још увек слабо, као од беде, али ипак, већ и самим приближавањем идеји, сумор бледуњавог дана више га није плашио. Истрајно је пискарао, склупчан на кревету, и чекао.

* * *

Сањари како иде изабраник, блед племенитим бледилом онога који ствара. Застајкује пред изложима – посматра дрангулије јувелирских радњи.

Сањари, док се уз његов крзнени оковратник лепо снег.

(Изабрала и превела с руској Драгиња Рамагански)